

Pozsonyi kávé
Bratislavában

.....

Fordították:

AICH PÉTER

KONCSOL LÁSZLÓ

ARCHLEB GÁLY TAMARA

KORMOS SÁNDOR

BALÁZS F. ATTILA

KÖVESDI KÁROLY

BETTES ISTVÁN

MERVA ATTILA

BOLEMANT LÁSZLÓ

GREGOR PAPUČEK

FORGÁCS ILDIKÓ

PÉNZES TÍMEA

FUHL IMRE

TÓTH LÁSZLÓ

FÜLÖP GÁBOR

TŐZSÉR ÁRPÁD

G. KOVÁCS LÁSZLÓ

VARGA IMRE

GÁGYOR PÉTER

VÖRÖS ISTVÁN

Pozsonyi kávé Bratislavában

.....

41 kortárs szlovák költő

**MAGYAR
NAPLÓ**

Budapest, 2021

A kötet a Petőfi Irodalmi Ügynökség Nonprofit Kft.
Kincsestár
sorozatában jelent meg.

A kötet szerkesztette és összeállította:
MIROSLAV BIELIK,
NAGY BORBÁLA RÉKA és TÓTH LÁSZLÓ

Utószó: TÓTH LÁSZLÓ

Kontrollszerkesztő: TÓTH OZSVALD ZSUZSANNA

Az antológia létrejöttét segítette:

Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska
(Szlovákiai Írószervezetek Szövetsége)

Magyar Kulturális Intézet, Pozsony

Magyar Írószövetség



Magyar Kulturális Intézet
Pozsony



© Szezők, 2021
Hungarian translation © Fordítók, 2021
© Magyar Napló Kiadó, 2021

Minden jog fenntartva

ISBN 978-963-541-043-9

JÁN BUZÁSSY
(1935)

.....

Az európai ember
European

Homloka bizánci volt, az arccsontja mongol,
nagy orra hajlott és zsidósan akaratos,
szláv szem s száj, rajta kelta nyál: fondor
vigyor, s keresztény *A malo libera nos.*

Balkézzről királyi vér volt. Csizmáját
s rabszolganőjét Törökországból hozta.
A nő apjának tudta furcsa gazdáját,
a csizmát soha senki sem hordta.

Tőzsér Árpád fordítása

.....

Áldozat

Obeta

Mikor iszony árnyékolja a hang túloldalát,
a száj vízszintes lángja ezen az oldalon marad.
A kutyák szája ilyen, mikor a tej fehér gyapját nyalják
vagy a vonítás piros kendője tekeredik a torkuk köré.

A magasság az esésben valósul meg,
s a madár a fa töviskoronájában,
a sejtelen maga mögött érzi verdesni szárnyát
(ó, szem a rózsafüzéren!, ó, vak tyúk hite!).

Ahogy a tavaszi víz a korsó hajlatában,
ahogy a gyökerein át földbe csorgó fa
vagy az áradó folyó, mikor a víz fényes szalagja
ezüst pizstrángxént a folyóba dagad,

úgy szalad a zsinóron a szikra,
s a kovakő hajában felgyújtja a matatót kezét.

Lehet, hogy az emlékezeten túli időben valósulunk meg,
de a halál, fél lábbal az ugrás kengyelében állva,
beleolvas egy idegen vállon át az időbe,
s tudja, mikor jön el a végítélet.

Csakhogy: elégséges-e mindig
[a kötél megfelelő végénél állni,
ott, ahol a harangozó
s a hóhér szokott?

Tőzsér Árpád fordítása

Kentauromachia

Kentauromachia

Mikor a talány a megismerés sarkára hág,
s az egyenes a semmibe futó pontok pusztja sora,
a kötélén felfelé araszoló hegymászó
csak a halálban éri el az isten pontját.

De az isten-karikából kiakadva
megint csak a saját testében kutat,
belső tenyérből jósol,
meztelen mag a héjban.

A koporsószegek vége a halott szájában fénylik,
a sírboltban nincs szellőztetés, nem lehet ajtót nyitni,
feltámadáskor a fejek fölött nincs, mi döngjön.

Függ a hegymászó az egyenes absztrakcióján,
[a szerelemtől vár új testet,
lába menekül,
mert a szerelem is csak egy irányt ismer:
oda és vissza.

Míg a test kasztrálta lélek legalább a látszatot
[igyekszik megőrizni,
tükroét csiszol, hogy a tárgyak belsejét megismerhesse,
a virág mámorban lóg a hajszála végén,
mert nincs minden kérdésre válasz.

Az egyenes a semmibe futó pontok pusztja sora,
s csak a kasztrált lélek őrzi a formát.

Meg a költészet, e másodkézből vett szerelem.

Tőzsér Árpád fordítása

.....

LUBOMÍR FELDEK

(1936)

.....

Pozsonyi kávé Bratislavában

Bratislavská káva

A szép kék Duna mentében
Bratislava fölédred,
s a folyó folyik mint a film,
s megbámulják a népek.

A pozsonyi polgár napja
egy kávézóban indul,
s a Dunán mint kedvenc filmen,
megújra ő felizgul.

Döng a Duna, hullám zeng a hullámon,
a kávéház ablakán, mintha filmvásznon folya.
Döng a Duna, hullám zeng a hullámon
E filmnek vagyunk foglya,
már kiskorunktól fogva.
Nincs ennél kedvesebb film sehol e világon.

A szép kék Duna mentében
Pozsony mormolva ébred,
a folyó folyik mint a film,
megbámulják a népek.

* * *

.....

És váratlanul este lett,
e híg pozsonyi kávé.
Lám, a város elszendereg,
s tótágas-kép: a váré.

Az ablakban kihuny a fény,
így üzen a sötéttel,
záróra!, jobb, ha hazatérsz;
s holnap majd légy vendégem.

Döng a Duna, hullám zeng a hullámon.
Na és? peregjen csak e film tovább!
Döng a Duna, és hullám zúg a hullámon.
E filmnek vagyunk foglya,
már kiskorunktól fogva.
S éjszaka majd ebből áll össze az álmunk talán.

Pozsony Dunáról álmodik,
e híg kávé-sötétben,
a Duna akár egy film folyik,
s folyik örökké ébren.

Varga Imre fordítása

Joszif Brodskij lakása

Byt Josipa Brodského

Joszif Brodskij
jelenleg New Yorkban él
egy lakásban, amelynek három
titkos kijárata van,

mintha egy gáláns regény
helyszíne volna.

De Joszif Brodskijnak e három rejtékajtából
[nincs semmi haszna.

Csak a negyedikből,
amely olyan keskeny,
hogy a test nem fér át rajta,
csak a verssel telerótt papír –

életfogytigos lágeréből
így próbál kiszökni, ha ír.

Varga Imre fordítása

.....

Tristan Tzara Leninnel sakkozik

Tristan Tzara hrá šachy s Leninom

1916

januárjában

Zürichben

a Café Terasse-ban

két férfi sakkozott,

akik csak látásból ismerték egymást.

Tzara játszott a sötét bábukkal,
egyik értelmetlen lépést a másik után tette,
miközben hetet-havat összehordott,
mely szavai nem sokkal ezután
dada kiáltványában nyertek értelmet:

„Éljen az anarchia!

Halál a rendre!

Éljen a véletlen!

Törvény nem létezik!”

Lenin csupán a fejét csóválta:

„Nincs igaza, barátom!

A rosszabbik rendet nem lehet felszámolni másként,
csak ha egy másikkal, persze egy jobbal váltjuk fel.

S ugyanígy csak a törvény győzhet

[egy másik törvény fölött,

egy jó a rossz fölött!”

Miközben éberen ügyelt, hogy véletlenül se árulja el:
egy forradalmat készít elő, mely győzni fog,
miként ebben a játszmában ő.

.....

S mivel közben mindkettőjüket elszólította
történelmi küldetésük,
a visszavágót későbbre halasztották.

„Úgy száz év múlva majd újból lesz időm”,
nevette el magát Lenin.

„Nagyszerű, tehát a pokolban!”,
kiáltotta Tzara.
„De ott már én játszom a világos bábukkal!”

Tóth László fordítása

.....

BLAŽEJ BELÁK
(1938)

.....

A bot
Palica

Vettem magamnak egy sétatobot,
márkás terméket teleszkópos szárral
(telescopic shaft)
és elegáns markolattal.
A mellékelt útmutató legelső sorában
maga a digitális botgyár főigazgatója
szívből gratulált nekem
és számos meglepő élményt ígért
bottal és bot nélkül.
A markolat alá rugalmas pántot hegesztettek
(elastic hand strap),
hogy felakaszthassam a szomszédék halljában,
első udvariassági látogatásom alkalmával.
A termék közepén gomb van
a magasság beállítására
(gomb a magasság beállítására),
amely pontosan illeszkedik
az egymás mellett sorakozó nyílásokba
a bot tartórúdján.
A rögzítést egészen a profilozott gumi botvégig
(profilierter Fuss),
ahogy azt a főigazgató ígérte,
egy apró, de hatékony rögzítőcsappantyú biztosítja
(pritrđitveni obroček),

.....

rajta kis kar egy túske kitolásához
(račica za izvlečenje zatiča),
amely bizonnyal jól jön majd
rossz idő esetén
és főként jegesedéskor.
Így biztonságban járhatom Európát
és négyszeres garanciám van rá,
hogy legalább három évig
(drei Jahre),
a mai naptól fogva,
a botra támaszkodva nem esek el,
s közben színvonalas párbeszédet folytathatok
bárkivel
a használati utasításban szereplő négy nyelven.
De jaj: történetem
tragikus fordulatot vesz!
Amikor először próbálkoztam,
hogy a használati utasításnak megfelelően
[kilépjek a világba,
megállapítottam,
hogy a termék számomra alkalmazhatatlan
(alkalmazhatatlan),
mert a szlovák változatban elmulasztották feltüntetni,
melyik vége
érintkezzen a földdel.

Forgács Ildikó fordítása

.....

Fésű és kenyér

Hřebeň a chlieb

Természetes vágyamtól hajtva,
hogy lassítsam a kopaszodás folyamatát,
már harmincéves koromtól eszem
a költséges bajkáli csucsókát
szójaliszttal keverve.
Ráadásul vacsora után mindig
bőségesen locsolok fejemre
a Vivese nevű készítményből,
pontosabban, Vivese Senso Duo,
Senso Sentissimo Duo Shampoo Bombardino
[a csomagolás szerint,
amit vezető televíziós csatornánk javasolt,
és láthatóan magasodó homlokomra
szarvasagancs hamuját szórom, melyet
tavasszal gyűjtöttem
az Alpok alatti erdőszélén.
Mígnem egyszer – elgondolkodva ballagva
a szövetkezeti földeken,
nem messze a lakóteleptől, amelyen kopaszodom –
szakítottam, oda sem figyelve,
néhány búzakalászt.
Elrágcsáltam, nem tudván,
hogy a mezőinken érő búzakalász
regenerálja a kollagén sejteket
a meggyengült hajgyökerek körül,
minden típusú fejbőrön a leghatékonyabban.
Egy héten belül kinőtt a hajam,
s olyan erős és sűrű,
hogy gondot okoz
megfelelő fésűt szerezni
a drogériánkban,

.....

amit csak az a tény ellensúlyoz kellőképpen,
hogy a tükörben minden reggel
egy mosolygó úriembert látok.
Ezért hát
a közönséges szlovák búzát
és a mezőinkről származó, ropogósra sült
jó búzakenyeret
mindenkinek szívből ajánlom.

Forgács Ildikó fordítása

.....

Alzheimer bácsi

Strýko Alzheimer

Amikor még csibész kölykök voltunk,
a faluban apai nagybátyánk volt a példaképünk,
akit Alzheimernek hívtak.

A háború végén
elesett biciklivel lefelé jövet a dombról,
melyet felváltva szállt meg a német és az orosz,
s attól fogva valódi európaiként viselkedett:
elfeledte, ki fia,
s bár a háborút valójában elvesztette,
ő bátran vállalt közösséget a győztesekkel.
Bebizonyította, hogy
humor- és tragikumérzéke egyaránt jó,
és bizonyos körülmények között
szabadságban és rabszolgaságban élni
egyformán intenzíven lehet.

Forgács Ildikó fordítása

.....

GREGOR PAPUČEK
(1938)

.....

A vers
Báseň

Minden versemnek lelke van
és véstjósón kiált,
mikor a kínok hajnalán
a szívemből kihajt.

A költő lelke mostohább,
őt elnyeli a köd,
mihelyt a versnek lelket ad.
A vers túléli őt.

A szerző fordítása

.....

Őszi dal

Jesenná

Lement a nap
sötét függöny mögé,
szomorú fűz
hajlik a víz fölé.

Ágairól
latyakos lé locsog,
a folyóban
a víz vadul robog.

Folyó partján
csupaszon áll a fűz,
a hűvös szél
sárga levelet űz.

A szürke köd
lopakszik mint a csősz,
hegyek mögül
közeleg már az ősz.

A szerző fordítása

.....

Drága szép falum!

Dedina moja

Pilishez járok nyugalmat keresni,
olykor betérek temetőnk zugába.
Látom enyéimet a sírba esni,
midőn a sors a lelküket kívázza.

A sírokon az önzés tobzódása,
fehér márványba öltözött hiúság.
Alatta gyöngécsontok porladása,
s a csonka lélek lassú pusztulása.

Ó, drága falum, mondd el titkodat!
Hová tűnik el régi patinád,
mely dísz volt a szép pilisi tájnak?

Nézd meg, hogy mi van körülötted, látod,
mily erős a Pilis: a te világod?!
S az embereid – duplán, kétszer halnak.

A szerző fordítása

.....

VIERA BENKOVÁ

(1939)

.....

A föld hangjai

Hlasý zeme

A sötétség öleléséből lassan kibontakozva
s a rám özlő fényben a friss reggelbe lépve
füljáromban a földmély hangjai zsongnak

Áramolva érnek mint a hajnali színek,
álom-képeim módosulásaiként is,
s a repceföld átkarol napsugarasan...

E zsongásban próbálom felismerni a föld följegyzéseit,
belemerülve szokott vagy ritka képeibe,
emlékfutamokat játszva a megidézés ujjtartásával...

De a kozmikus kagyló sejtelmes tekervényeiből
ismeretlen hangzatok is hullnak rám kedvesen,
akár álmaimban paskol a tisztára mosdató eső...

Varga Imre fordítása

.....

A kút és a víz

Studňa a voda

Hogyha ma választhatnék
és záporosó lehetnék a kiszáradt mező felett,
csapadékként átadnám magam a szomszjas földnek...

Kutam vagy nekem és benne én a víz vagyok...

Gyakran út is vagyok, te pedig biztos iránytábla,
így bevezetsz az ismeretlenbe is engem;
az úton párban vagyunk, s az út is mi vagyunk,
e kettő nap mint nap egymásban átalakul...

Ahogy a zápor nem várt pillanatban ér,
a kiszáradt földből elhordja az aggodalmat
s nagy zivatarral meghozza a tisztulást...

A kútban önmagát felismerő víz vagyok...

Varga Imre fordítása

.....

A fa emlékezete

Pamät' stromu

Megérinteni a fa oltalmazó érdes kérgét,
végigsimítani göcsörtös, ripacsos felületét,
a szálkák beszáradt sebeit s bennük a véseteket...

A vakító síkság eperfájához érve
az ég végtelen mélységeit is tapintanánk,
szárnyalva magasan a reményben rejlő álmainkkal...

A fa szívével ismernék meg, szerelem,
lennék benne akár kicsike zöld szín,
vagy jelentéktelen fa-rovás
házam erős tölgyfa gerendáján...

Varga Imre fordítása

.....

ŠTEFAN STRÁŽAY

(1940)

.....

Torony

Veža

A várkastélyban sok a szalon
és a szénnel teli pince.
A bronz pásztorlányok szegélyezte csigalépcsőnél
átható konyhaszag,
motorzúgás,
zongoraszó.
Hányadszor nézed már a tornyát!
Ott talán mindent
megérthetnél. De ahhoz
föl kell menned a lépcsőn,
üres dobozokat és üvegeket
kerülgetve. S végig kell menned
a padláson is. Ám a vasajtó
zárva. S mit láthatnál
végül odafentről?
Égboltot, erdei fenyőket és nyírfákat,
üres fürdőmedencét, néhány szeméttárolót,
más tornyokat.

Tóth László fordítása

.....

Egyszerű élet

Obyčejný život

Azt álmodom, hogy fölkelek,
megmosdom, teát iszom,
végignézek a feleségemen:
fölkel, megmosdik, végignéz
rajtam ő is,

azt álmodom, hogy kilépek a házból,
autóbuszra várok, a feleségem
utánam jön el, kézen fogva
vezeti a fiamat;

azt álmodom, hogy este van,
a fiam alszik, a feleségem vetkőzik,
villanyfénynél alszom el, s azt álmodom,
hogy álmodom:
teát iszom,
megmosdom...

Tóth László fordítása

Táncosnő

Tanečnica

Találkozom egy fekete ruhás nővel.
Nyakékek, csipkék.
Igazából régtől ismerjük egymást –
milyen karcsú!

Róla álmodom.
És murvalevelekkel,
természetesen fehérekkel.
Kesernyész ízű bőr, édes,
áttetsző fogak.

Reggel hirtelen
ráébredtem, hogy egyszer
én sem leszek már. S hogy ez nem
igazságtalan.
És nem is kétségbeejtő.

Tóth László fordítása

.....

ALEXANDER KORMOŠ

(1941–2020)

.....

Világítótorony

Maják

A magas torony
szilárdan áll
a széles tenger partján.

Alkonyi fényben
a messzi láthatár
hűen követi azt a vonalat,
ahol az égbolt érinti a vizet.

Csendes,
szelíd a tenger tükre,
csaknem vízszintes.

A dagály és apály
szintén szelíden
zajlik.

Tarka felhők
magasan úsznak
az alkonyi fények
bíbor tüzében.

Leszállt az éj,
vihar közeledik.

.....

Fekete fellegek
minden fényt
eltakarnak
az égen.

Rettentő viharban
óriás hullámok nőnek.
Ki tudja, hogy az ég
szállt-e le a tengerre,
vagy a tenger
emelkedett-e fel hozzá.

Csupán a villámok
beszélnek arról,
hogy a fény még él.

Ámde
minden villámlás után
az éj még sokkal
sötétebb.

Már csak a torony világít,
tartósan árasztja fényét
a beláthatatlan messzeségbe.

A pusztító viharral
küszködők számára
helyes utat mutat
a megmentő part felé.

Fuhl Imre fordítása

.....

JAROSLAV REZNÍK

(1942)

.....

A vak

Slepec

Megriadt madarak
zuhannak lábához
majd újra az égre szállnak
ahol mindenkinek jut elég hely.
És ő csak lépked
és nem érzékeli
a megrémült madarakat
csak egy pontot keres
a bizonyosságot minden mozdulatához
lehajtott fejjel
figyelmesen, csendben
érinti a földet.

Megriadt madarak
zuhannak lábához
félrefordított fejüket
mintha szárnyuk alá dognák.

Bolemant László fordítása

.....

Mosoly

Úsmev

Tudom, hogy egyszer meghasad a szívem
az élet túlerejétől
és az iránta érzett szeretettől
csak nem tudom biztosan
hogyan ennek az egész életen át
imádkozó izomnak
melyik felén történik
majd meg,
mint ahogy a tavaszi jég
se tudja, hogy a folyó éppen hol
támad majd rá
alsó áramlataival.

De amikor ez megtörténik,
és mélyen a mellkasomban megvág
a legvégső szépséges látogatóm,
az a kicsi repedés,
gyámoltalan hasadás,
az a halk seb,
a meglepett izmon –
az lesz utolsó mosolyom,
amely átugrott
– ez esetben fordított irányban –
arcomról a szívemre,
s amelyet nektek is szántam,
barátaim.

Bolemant László fordítása

.....

Alma

Jablko

Az alma kiesik a fa
kötényéből.
A fa komolyan nézi,
lépéseit követi,
ujjával int,
de az alma
eleve nem figyel.

A fű zöld színeit vizsgálja,
zöld színűre
festi ajkait,
a zöld harmatot issza
víz helyett.

S ha már úgy hiszi,
hogymindent megismert,
hogymindent megérintett,
hogymindenbe beleszagolt,
abban a zöld dzsungelben,
zsebre vágja kezét
és – elindul... –
a minden égtáj felé
ugyanúgy mozdulni tudó,
saját,
százszorosán berögzött,
utánozhatatlan lényege felé.

Fűre lépni már szabad,
de a fű egyre magasabbra ér.

Bolemant László fordítása

.....

MILÁ HAUGOVÁ
(1942)

.....

Eggyé válás
Zjednotenie

Ott vagyok mindenben,
mit valaha megszült az óceán.
Az agyagban és a homokban ott marad
hű tenyerem
s mezítelen lábam nyoma,
különválok,
majd újra egy leszek
a kövekkel, melyeket
egyszer már életre keltett
Orpheusz lantja.

Tóth László fordítása

.....

Távozni

Odísť

A f é r f i :

Nem engedelmeskedek, ha hív.

Még itt vagyok,

még mellette,

de jó volna, ha kicsit

elmehetnék.

Arra számítok, hogy

nem enged.

Akkor indulok csak,

ha utánam

jön.

A n ő :

Miféle erdőket akarsz

látni még?

Miféle tengereket?

Mit mutathatsz

még nekem?

Nem akarok elmenni innen;

nincs hozzá kedvem.

Te csak menj, ha úgy akarod.

Ha legmesszebbre mész valahonnan,
annyi, hogy újból visszatérsz oda.

Tóth László fordítása

.....

[Pattog az erdő...]

[*Pokožka lesa...*]

Pattog az erdő
áttetsző bőre,
bejáratok nyílnak a folyó mélyére,
egy elfelejtett nyelv
vagy a test labirintusának kapui,
kivetítés: nélküled töltött idő (majd)
így büntetem magam a fénytől
visszhangzó üres nyári
szobákban (a halál köldökzsinórjának
csillogása), nyitva egyetlen mozdulatnak,
zárva minden egyes szónak,
még nem akarok átkerülni a tükör túlsó oldalára:
még benne a maradásom jelző
fényem (az ősz: zsilettpenge-metszés az ablaküvegen),
nincs már semmi, mit ne akarnék elrejteni,
[gyökeret eresztek a világba,
melyben
kevés a hely számomra...

eszményi szépség vak szimmetriája

Tóth László fordítása

.....

IVAN ŠTRPKA

(1944)

.....

És a zene szól

A hudba plynie

Képzelve el, hogy napokat tölt el az elsüllyedt
Titanicon tányérok és kilincsek végeláthatatlan
fényesítésével, ezüstön tálalt kiadós reggelikkel és
a friss napilapok elmélyült lapozgatásával,
[melyek aprólékosan
beszámolnak a „Nevetés & Arany” nevű cég
nagyszerű katasztrófáiról.

Képzelve el, hogy csak pár centiméterrel a felszín alatt
egy olyan egyenes egyenes mentén,
[amely már szinte követi a
Föld görbületét, suhan egy kicsike metró,
egy egészen kicsi vonat lélegzetelállító
[sebességgel folyamatosan
hordja a plazmát szigorúan titkos
nemkísérleti feltételek mellett. Ön az a
fiú, aki elbotlik benne.

Képzelve el, hogy ön egy kislány, akinek
egész tarka kis gyermekkora észrevétlenül
hatalmas autóbusz-állomássá változott, amely
tele van csendesen alvó klimatizált szörnyekkel.

.....

Képzelse el, hogy ön az a fiú és az a lány.
És hogy éppen heves fájdalom hasított kezébe, amellyel
titokban simogatja saját elektromossággal
feltöltődött haját.

Képzelse el, hogy egy nagy kék puhatestű örökre
behúzódik házába és vele minden szikra, susogás,
suttogás, kiáltás és visszhang.

Képzelse el, hogy ön egy nagy, halkuló, kialvófélben levő
és süllyedő posztmodern Opera,
amelyben eltűnik minden hang
[és foszforeszkálnak a testek.
És Léda hátulról forró és fehér.

Forgács Ildikó fordítása

Iá
Enzet

Nyugtalanít
a bennünk levő ismeretlen állat, mely
szakadatlanul eszegeti valóságunkat,
mielőtt még az
kiteljesedhetne.
Már a neve is
ijesztő. Hogy elfogadhatóbb legyen,
egyszerűen csak „iá”-nak kezdem
hívni őt.
Így már valamivel megnyugtatóbb.
A rejtélyes rövidítést csakhamar szentesítik
a legkülönbözőbb szakbizottságok és kísérleti intézetek.
Ami felszabadító hatással van rám. Hiszen így
átvállalták a felelősséget.
Nyugodt vagyok. És
békésen eszegetem tovább
a gabonacsírát.

Tóth László fordítása

.....

Misztikus erdő 1999

Mystický les 1999

Kardomat s lovamat hátrahagyva lépdelek
megint e mély erdő fénylő zöldjében
és homályba hívogató ösvényein,
melyek elvisznek oda, ahol nyom nélkül múltó
varázslatos időnk is véget ér.
Éles fűszálak. Kardomat messze hagytam. A pók
ősi hálót sző. Az értelem
öle tovább lángol. Hideg ragyogásával
az elektromosság elvakult ártatlansága
hull alá odafentről, egész éjszakán át,
a könnyű páncélzatba öltözött,
felesküdt, alvó férfiakra. Álmuk
tüzes mohával benőtt kő. A kéjjel telített álmatlanságban
árnyak izzanak. Mélyen,
a kövér, agyagos földben emlékektől fosztva
nevet a selyemmé fakult csont.

Felettem csak a ragadozó madarak
siklása és Arthur király
távoli, hangsebességgel suhanó
védőszárnya feszül. És valahol
odalent, az emberbőrbe bújó
vadak egyre csak ölik egymást.
A vér egyetlen cseppjében a maga
elemi valójában szakad fel a robaj az örület
egyre sűrűbb erdejében.

A nap örök. Vakító aranytál.
Az üresség szétterjed. Napnyugtakor
a nap lenyugvásáról álmodom.
Mit rejthet. A patazajt
ősi avar fogja fel. Izzik a csönd. A Halászkirály valahol,
komor vizek fölé hajolva
ájultságában még mindig
kétségbeesett reménytelenséggel figyel,
hogy a zubogásban meghallja
[a végzetesen elhalkult dobogást.
Az út a semmibe vész. Az arc elsápad.
A Grált elfelejtették. Az elvadult bozót
egyre sűrűbb, meg-megvillantja a nyugtalanság jeleit.
Ó, Pán, te titokzatos és fékezhetetlen úr,
ábrándjainkkal tele erdőt tépő szélroham,
légy ma könyörületos hozzám utamon.

Bolemant László fordítása

VÍŤAZOSLAV HRONEC

(1944)

.....

Határvonalon kívül

Za čiarou

Megifjodott a szél, mint népmeséink földjén,
S a bércről hót söpört a házaink elé;
A tizenharmadik szobából égi csöndként,
Sok zaj után, zeng hallgatásod és zenél.

Sötét zugokból int, hol gyógyír fanyar csöppjét
Szürcsölgetik homályba kúszó árnyaid,
S a tág idő fölé, folyóból éji ködkép,
Fehér árnyék lebeg, kibontva szárnyait.

Mint lápok hangja zeng a hajnali harangban
Lángja, ha térdre száll tenyered ráncain;
Inog kezünkben mind az is, mi tudhatatlan,
S a tudható kívül reked határain.

Csukott ajtók mögött, álomban, kútfenéken,
Mesék mélyén, sírás a csöndbe rejtve mélyen.

Koncsol László fordítása

.....

Két tűz között II.
Medzi dvoma ohňami II.

Epilógus

Az ezüstnek ízével nyelvemen,
Összekuporodva, mint imát mormoló gyermek,
Ellenállok a víziórák pogány vizeinek
Átkozva a vénák lankadó játékát,
Csodálom saját vérem,
Mely sekély tócsákat
Karcol a homokba.

A sátor előtt holdfényben ég a kés,
Tisztára mosva a keleti fejedelemségek forrásaiban;

Hangyák nyüzsögnek meztelen testemen,
Sóváran szívva sebeim gennyét;

A harcosok a hallgatás játékát mímelik;
Miközben a fegyvernökök felnyitják az olajfák törzsét,
És az elégedettek hamvát a tengerbe dobják,
Hideget érzek
Két tűz között.

Ma estére, midőn a szél elindítja a hajókat,
Szabadulni kell a kuruzslók fekete ölelésétől,
Még egy éjjelt kell virrasztani a harcosokkal,
Kik tüzes acélt fennek lángoló rózsáimra.

Ma estére fogóval kell kihúzni a nyílveesszőket
Az elhalt testekből és élve kívárni
A solymászok
Jövetelét.

Fülöp Gábor fordítása

.....

Fiak I.
Synovia I.

Füstoszlop bontja lombját mint ifjú tölgy, elfátyolozza
Az apa arcát fiának tiszta homloka előtt,
[isteneket följajz, és
Újra figyelmeztet a viharok fejedelmére, ki
Üveg szárny-alakjával is álmainkba szövődik.

Mustárszín lánggal lobog a tavaszi napéj –
Egyenlőség máglyája, holló lesz fölöttünk az ég; a
Megmérhetetlen csönd mélyén kotorjuk a hamut,
S kettősfogásokkal hangoljuk föl az ő keze izzó húrjait.

„Ephialtész ma reggel fehér érckopja szegezte át,
Míg madarak röptéből a templom előtt
[bronz villámok
Asztrális fénytorlaszait jövendölte a sisakokra.

Mert csak az élő cserje váltja derűre a vihart.
Fiak és lányok tetteit tompító tükrök konok fújásával
Teljesedik a jóslat; s mibennünk zeng, mibennünk.”

Koncsol László fordítása

Fiak II.

Synovia II.

A testen rémkép fut végig, karcolás álomban; az öbölben
Illanón ringnak a szimmetrikus hajók. Ő
Önmagától van, és Senki, az istenség
[és az ember közti úton.

A költő címert visz feje felett, és benne nap,
Apró rézlángocska, mely bikának
[koponyájából született,
Hogy majdan tetteikkel dicsérvék apám, ha visszatér.

Olvadunk, bomlaszt a bánat, mint a halálraítéltet,
Violaszín agyagból mellszobrot készítünk, az Övét,
Látóköörüket viharok határolják, sok csapás előjelei.

(A csalódott csillag fényét veszítette, még mielőtt
[árnyékunkat vette volna.)

Fülöp Gábor fordítása

.....

JÁN ZAMBOR

(1947)

.....

Álmom erősít

Silniem snom

1

A dermedt hóból
csobogva erednek meg
kis vizesárvok

2

Miért hogy az erdő
mindig ha jön az este
csodásan halk lesz?

3

A holdnak arcát
fenyőág rejt nekem
párnám marad csak

4

Nem jó a barkák
sárga virágpora a
te sebeidre

5

A beton kedves
kis macskamancsok nyomát
találtad benne

.....

6

Kertje élteti
Szükségük van egymásra
tavasztól őszig

7

Naphosszat bámul
a cigány az ablakból
idősötétből

8

A hegedűhúrt
pattanásig feszíti
igazi zene szól

9

Diákok én csak
krétaporos ujjakkal
túrtam hajamba

10

Zúzmarás erdő
oldalról és fent – kívül
A belseje zöld

11

A kihunyt parázs
nemegyszer váratlanul
fellobban éjjel

.....

12

A köd megfoszthat
tán durván teredtől de
álmodtól sosem

13

Remegés mikor
a virágról váratlan
lehull egy levél

14

Üres part homok
itt-ott a nyár nyomai
Hó hull a vízbe

15

Az a lámpafej
arccal az asztalra dől
Ki világít majd?

16

Forrás tűnik el
Nem hullott le még a vágy
fakadni folyni

17

Szervusz és viszlát
a nap és a hold este
így találkozik

.....

46

18

Ó az ön ajka
felizzott torkolata
csodás kútfőnek

19

Forró vérednek
rózsaillatába csak
alámerülni

20

Álmom erősít:
biciklin mint egy bika
viszlek a mezőn

21

Ködlyukban vagyok
de kinyúlnak belőle
térded bércei

22

A bor dolgozik
nem való még ivásra
A csend érleli

23

A fagyöngy nem tudja
ha a fát elpusztítja
maga is meghal

.....

47

24

Az út az övé
másoknak saját vérrel
ő jelölte meg

25

Hívom az álmot
Áldd meg eső építse
szétvert világunk

26

Maradnál Mégis
mész a kötelesség lám
megöli versem.

Forgács Ildikó fordítása

.....

48

MILAN RICHTER

(1948)

.....

Rudi és a svéd zsidómentő

Rudi a švédsky záchrana

Budapest 1944/1969

'69 októberében nővérem férjhez menni készült
Brankóhoz, a szlovén bányászhoz.
Odaúton anyámmal Budapesten
találtuk magunkat – Rudi unokatestvérem
jött ki elénk a Keletibe.

Félszeg, elegáns férfi volt,
hosszú évekig dolgozott egy biztosítónál,
„akárcsak Kafka”, sóhajtott mosolyogva,
„de a tudóm az rendben”,
„És ugyanolyan szép leveleket írsz”, dicsérte

a balettmester Öcsi a tűzhelynél, aki épp
csípős pörköltet főzött nekünk. Együtt laktak,
amióta befejezték a főiskolát, az életvidám táncos
és a magánakvaló hivatalnok. Úgy éltek életüket,
mint akiké egykor csak egy hajszálon múltott.

.....

„Hogy sikerült túlélnetek Rózsával?” , kérdezte az ebédnél anyám. Rudi keserűen felnevetett: „Volenbärg”, suttogta, mintha egy titkos szoba ajtaját nyitná e jelszóval. Csupán este, Beethoven-dallamok mellett mesélte el a történetet.

Tizenhét volt, amikor a szüleivel bevagonírozták őket. „A védőútlevelek mentettek meg bennünket.” „Wallenberg?” Rudi az ajkához illesztette a mutatóujját: „Kejne námen bitesén.”*

Malicsek Rezső, Malicsek Rózsa, Malicsek Rudi, kiáltotta mindegyik vagonnál a svéd diplomata, kezében három útlevéllal. S miután gyorsan megtalálta, a rejtékhelyre vitte őket. – Ilyen egyszerű volt? kérdem tőle ma.

„Kiragadott a halál öleléséből”, hallom Rudit. „Es vár zér švér, gloube mír.”** Ám a halál megbosszulta a megmentőnket: nem németet – egy oroszot küldött érte. Egy oroszot.”

Tóth László fordítása

.....

* Német (magyar kiejtés szerint): *Csak semmilyen nevet, kérem!*

** Német (magyar kiejtés szerint): *Igen nehéz volt, hidd el!*

.....

Én, a kvark, elkísérem a nagyszüleimet

Ja-kvark odprevádza starých rodičov

Therezienstadt, Birkenau 1944

Ma öt évvel vagyok idősebb, mint Emil nagypapám,
ahogy anyám megöleli őt
a rögtönzött pallón, melyen
Amália nagymamámmal be kellett lépniük
a marhavagon brutális sötétjébe. Vajon mit mondhattak még
a lányuknak: „Erika, mi majd csak megleszünk
valahogy, mindenütt akadnak jó emberek...”
Vajon tudtak, sejtettek valamit?

Nehéz pillanat volt ez,
de most a meggömbült téridő lehetővé teszi számomra,
hogy négy évvel a megszületésem előtt
sorsszerűen *ott* legyek én is.

Csak nézem őket,
anyám szemei mögül, miközben titokban én is ott
vagyok velük, s anyám elfojtott zokogásában látom,
amint mi hárman ülünk a vagonban szegecselt bőröndjeiken,
melyeket a lányuk szerzett a zsilipen,* öregecske
kezüket simogatom, majd életük szűkülő teréből,
mialatt az örök rájuk csapják kintről
a vagon ajtaját, még épp sikerül visszatérnem
lányuk nagy fekete szemébe.

Parányi

kvark vagyok, kiszámíthatatlan,
senki nem tudja, mikor s hol vagyok épp.

.....

* Az eredetiben *šlojska*: a német *Schleuse* (zsilip) alapján így nevezték a theresienstadti (terezíni) koncentrációs tábor azon részét, ahol az ide hurcoltakkal ruházatukat, poggyászukat, egyéb holmijukat lerakatták.

.....

Viszont Emil Amáliával... Transport Ep,
Anzahl der Deportierten:* 1600 elhagyták
Theresienstadt 1944. X. 9., ez a dátum áll nevük mögött
a Pinkas zsinagóga falán Prágában. Vagy
október 6-án mentek el s a vonat három nappal később
állt meg az auschwitzi rámpánál?

Két parányi kvark
az atomok tömegében, ahol a túlélés ideje és helye
egyéltalán nem az akaratuktól függ?

Itt, Birkenauban, a Halál irányít mindent,
s nem a kvantummechanika, mely legalább némi reményt
nyújthatna a megfigyelőnek, aki itt
Mengele doktor mutatóujját látja:
...és porrá leszel.

S látja,
hogyan a teherautó a zuhanyokhoz szállítja őket.
Két meztelen öregembert lát,
Ádámot és Évát az utolsó ítélet kapuja előtt.
De hogy mit visznek kezükben – holt lelküket,
vagy galambot csőrében az ággal,
vagy hófehér szappant –
a füsttől és a könnyeimtől, én, tehetetlen megfigyelő,
már nem látom.

Semmi nem maradt utánuk, bizony semmi.
Csak a nevük, Emil és Amália:
a nagypapáé és a nagymamáé, kik fiatalabbak az unokájuknál.

Tóth László fordítása

.....
* Német: a deportáltak száma.

A fény árnya – angyaltoll?

Tieň svetla – pierko z anjela?

Mióta anyád a gyerekszoba ajtaja fölé akasztotta
őrangyalod képmását,
kérdeszgeted magadban,
milyen lehet
és valóban megőriz-e,
ha keskeny pallón jársz majd
a szakadék felett...

Soha nem láttad őt
az élet sötét perceiben.
Talán, mert fekete a szárnya?

Leheletét érezted csak.
Cseresznyéskertek könnyű havát.
S bár néha mintha kéménybe zuhantál volna,
tudtad, hogy nem végzed gyászosan.

Elhúzott onnan, fogva gallérodát.
Oda, hol elveszett lépted és szavad,
előre tolt és szádba szót rakott,
bár ez talán nem Isten akarata volt.

Vissza-visszanéztél a vers válla fölött.
A fény árnya... olykor átvillant a sötéten.
Egy szempár, ilyen volt anyádé,
Mikor a gyerekszoba falára akasztotta éppen
az arcképét...

*Archleb Gály Tamara
fordítása*

MIROSLAV DEMÁK

(1948)

.....

Angyalcsináló asszony

Anjeličkárka

Jeremiás bácsi...
Remeg a lány hangja.
Tétovázás érződik benne,
de a szégyen halvány jele is valamiért,
amit nem egyedül követett el.

Tetszik tudni, hogy az én nagyanyám
[angyalcsináló asszony volt...

Jeremiás ezt jól tudja, ezért már sejti,
mit akar mondani a lány.

Amikor várandós volt az ön édesanyja,
[elment a nagyanyámért,
hogy végezze el a vetélést, hogy szabaduljon meg...
Azt akarta mondani öntől, de ezt mondta:
A magzattól.

A lány egész arca tűzpiros lett.

.....

Jeremiás meg akarja nyugtatni a lányt:
Nem történt semmi, mert ahhoz már késő volt.
Már túl nagy „magzat” voltam.

A kicsorduló könnycsepp gyorsabb volt
a szavaknál.
Azok csak később jelentek meg:

Nem azért.
Nagyanyám a vetélésért két
kiló babot kért.
Az ön édesanyja csak egy kilót
volt hajlandó adni...

...és nem tudtak megegyezni.

Kormos Sándor fordítása

Április

April

Macbeth

Kell hogy igazad legyen
A mellébeszélésnek és veszettségnek e játékában
Ha már egyszer tiszta vagy a bűntől

Köd-boszorkák jövendölnek a májadból
Járj Leszel Menésszel ringatod meg
A zöld áprilisi búzamezőt Királyság tüskéje
Vér a te kő síroszlopod
Csupa szélcsönd Ki az áldozat

Nem hajtogatom sűrűn hogy a határt
Nem léphetik át vagy nem tehetik létezővé az igazságot
Átléped Elillansz magadból
Később már csak büntetik
Az átlépést irgalomtalon

Fonom fekete és fehér szálaimat
Feszülnek az elpattanásig
Egy csapásra pusztítani el boldogot és szépet

Kétely Most rajtunk a sor

Koncsol László fordítása

.....

Június

Jún

IV. Henrik

A színész színre lép Arcára
Vigyort pingál A világ bételik Halállal s szóval

Június van Nyári eper-idő Aligha lesz
Időnk megállni Február pereg tovább Micsoda
Visszája Richárd után Henrik Név után
Név Ki kevesebb joggal érkezik és
Távozik Szélesre nyitott karral Lejtik
Az ősi táncot Mindig halál az előbbire Terád
A következő Mint egy tükör felé nyúló kar
Kesztyűben jó a csontváz Ilyen
Köznapi Ilyen mindig

Nyár kezdete Hold-nap Két játék s csak egy apa
Ki vállán ülő kisfiával játszik
Egy számmal kevesebb Egy bókért győzelmek
A franciák honán Annyival kevesebb de mégis több
Kevesebb félelemért

Henrik Színész kit a halál teremtett
Toll formált véglegessé Örökös nélküli
Fiainál Vigyor ki orca-teremtésre vár

Koncsol László fordítása

.....

MIROSLAV BIELIK

(1949)

.....

Nehéz a fejem

Ťažká hlava

Ki tudja mitől de nehéz a fejem
izmos nyak sem tartja
függőlegesben a száguldó ég felé
Vajon miért billen
mindig egy oldalra
Miként a tudás fája
a leszedett férges almával
a tudatlanság villámától
sújtottan

Aich Péter fordítása

.....

Egy évtized végén
Koncom jedného x-ročia

Fény alig akad, a víz recehártyáján át
Teljes merülés! – antropológussal a ködbe
Fehér bottal tapintja a mindentudó koponyáját
Életre kelt állkapcsok ravasza kattog
A fényrekesz zárul s vár: Heuréka?
Ám a fogak közül üvöltés jajdul – Nem!
A homoklapátolók lassan őszülnek
Álmatlan éjszakák – álmodozó tükrök
Homályos látomás a teleszkóp távlatában
A rég tűnő világ sebességével
szirénák sokasodnak. Lét – nemlét?
Elég! Már a néma hal látványa is borzaszt:
Hiába próbál bármit is szólni. Tudja?
Kinek a horgára akadunk holnap?

Aich Péter fordítása

.....

Hidak a Dunán

Mosty na Dunaji

Szürrealistáknak...

Irracionális városban a vélt hidak még állnak
Irracionális város, szív, bizonyítvány, leány
Óraműként ketyegő nyelvtan,
alatta szentek, látogatókat lepleznek le
csöndes hamis vallomásukért
Semmi sincs leírva, a száj néma
Sorban állnak a szükségtelen író- és számítógépek

A Duna-hidak öreg gyóntatók
Versek hajósok révészek számára
olvashatatlan reklámok
Elhagyott helyekre visszatérve látom őket
a legrégibb híd alatt álmosan nyitott könyvvel
szundítanak A láthatatlan Bratislava térdre kényszerült
Halálosan elfáradtak a Város ostromától
– Nem – mondja félálomban egyikük könnyedén
–, a múzsa ostromolja Tróját,
Mellette a híd pillérén a jól olvasható graffiti:
El ne aludj, gyűjtsd föl a napot,
csonka kézzel festették, mely még tartja a bóját
És olvashatatlanul teljesen:
Halál a csalogányra, a pintyre...

.....

Az idő úgy változik, hogy mindent fordítva ismétél
Ezen ismétlődő pillanatban
Mondani szeretnék valamit a költészetről,
szinte wilde-osan szellemeset,
de holnap már nem fogom elhinni
minden csak ma létezik
Bevallom, örök és ragályos nosztalgia ez
Éjszakánként vad elhagyott helyekre járni
Hát isten veletek, kedveseim, isten veletek Duna-hidak
Elmentetek az öröklét állomására: vonatban az elveszett nő

Aich Péter fordítása

JÁN ŠVANTNER
(1949)

.....

KIS CSENDÉLET a démonnal
MALÉ ZÁTIŠIE s démonom

Hajnalban borvirág virít,
mikor felébredek.
Fénye tiszta, illata bódító, virága gyönyörű!

Megyek az utcán
izgatottan, türelmetlenül...

Hirtelen aranyos pohárrá változik.
Megragadom és reszketek
egyetlen, halálos gondolattal,
akár a síkságon az ősz.

A harmadik pohár után beborul,
mint amikor a nap kihuny,
és szétfolyik előttem a világ.

Estére izzó béklyóvá változik,
nem ereszt,
pedig zuhanok... zuhanok... Hová?

Mélységes éjben ébredek, más vagyok,
akár a kiégett határ.

Kövesdi Károly fordítása

.....

Évszázad

Storočie

Mily furcsán dobog a fehér ló az idők hegyén
Milyen tüzet csihol és merre méri az utat

Vén sziklák üregébe sűrűn zuhogott a hó
Lent fuldokoltak a városok
s a Tisztátalan sötétbe mártott arccal ment az emberekre

Reménytelen napokra sűrűn zuhogott a hó
háborúból háborúba acél a kővel szórta a tüzet
s a Tisztátalan búa mártott arccal ment az emberekre

Az idők mélyén sűrűn zuhogott a hó
a felhők közt megvadultak a madarak
s a Tisztátalan kétségbeesett arccal ment az emberekre

A leprások kezére sűrűn zuhogott a hó
sebzett dal úszott rossztól gonoszig
s a Tisztátalan megvakult arccal ment az emberekre

Ordító szájakba sűrűn zuhogott a hó
a hegyekben éhes vad bolyongott
s a Tisztátalan fénybe vájt arccal ment az emberekre

Milyen nektárt visz csőröcskéjében milyen tüzet
a sötét madár füttentyentve az idők hegyén

Kövesdi Károly fordítása

.....

Arc

Tvár

Hamis arcát mutatja az idő
a síkság fölött szítál az eső
Ne hidd ha rózsát játszva kérkedik
hogy este a hangod felismeri

A zúzos hegyoldalról zúzmarával
éjjel a völgybe kúszik hol a szélben
hullámszánk a mélyen alvó rétek
maroknyi földből üremillat árad

Reggel levette a szorongás sminkje
mikor fénysugár vetül fénysugárra
világlik szinte csontig eltalálva

Indul szemében régi hazugsága
mellyel vitt volna be az ingoványba
hogy holnap más lesz azt ígéri

Kövesdi Károly fordítása

.....

JÁN TAZBERÍK

(1950)

.....

Borotva

Britva

„Kígyófészkek az erdő szélén”

(Guillaume Apollinaire)

Sziszegjünk hát, mint Apollinaire, írjunk
[és sziszegjünk a papír kígyófészkében
és keressük azt, kit szeretünk... Borotva vagyunk,
[de erről nem lehet csak úgy beszélni...
(tegnap ezt még másként képzeltem – sárban, hóban,
[halálban, ám a Szerelem létezik):
innét: így: a kígyófészken át: a borotva élére.
[Nem ijeszthetjük el a Szerelmet
azzal, hogy nincs...

Merva Attila fordítása

.....

Pozsony és Galánta között vasúton

Na trati medzi Bratislavou a Galantou

Ha Klee lennék, egy repülő angyalt rajzolnék melléd (a sínek mentén); bár az, ami az anyag új pázsitjával nőne be, nem javítana a látottak terén. A tomboló nyár és távozó vonat is csak egy vonal szálai lennének. Ezért marad csupán az igen vagy nem (igen – recsegő tollvonás; nem – szisszenő hallgatás a nyelv alatt). Bár a végére minden eltűnik. Inkább ne is lélegezz. A tollvonás a sínek vonalával együtt tűnik el a messzeségben, csupán az angyal marad. Beszélek hozzá: szoríts be a fehérség tüskés semmijébe, szoríts az ajkaid közé és mondd: nincs itt a világ, az sem, amely teremtve lesz.

Merva Attila fordítása

Félek a téltől

Bojím sa zimou

Félek a csapdaként felállított téli éjszakáktól. Néha lehetetlen nem észrevenni engem, mint csillag éles tárgyát az ablakban. Ám mindez tegnap volt; és ma, mialatt ezt átírom az üveg kötőhártyájába, egy jobb kocsmai történet lehetőségé veszik el. Általában hamis riasztásként ér véget, és én csak versben nézek a pohár fenekére. Ám néha e falusi történetben egész télen át a jég alatt fekszem, majd tavasszal a szavak éhes ragadozói kaparják elő fehér csontjaimat az üvegből. Máskor, ha belefeledkezem az olvasásba, hosszú lábú visszhangként futnak ablakomhoz; nyomok a hóban, akár a gyújtózsínór.

Merva Attila fordítása

.....

PETER MIŠÁK
(1950)

.....

A CSÖNDRŐL EGYÜTT
O tichu spolu

Csöndben létezem
V tichu sa nachádzam

Gyógyszer a kenyér
úgy veszem kézbe
madaraknak morzsolom
a drága élelmet

Hallani rebbenésüket
amint tovaszállnak

A csönd nem
hangtalanság
de állapot

Nincs vége
csak körbe fut

Bensőjében
állandóan
együtt sodródik
víz és idő

Aich Péter fordítása

.....

Dal

Pieseň

Kitől kérjük
hogy a csöndet
meghallják
teljesen...

Kitől kérdezzük
merre jár a csönd
ha róla semmit
nem hallani...

Kire fogható
a csönd elnémítása

A süketekre
Ők nem ölik a csöndet
ők lélegzik azt

S e lélegzetből
gyakran hallani
a dalt
A csöndeset

Aich Péter fordítása

.....

Tervem

Môj plán

...olyan a csönd
mint a jövő és a kor
Időtlenység és fagy

Mint a semmi

A fény csak egy jel
Inkább szó mint mozdulat
ha már nincs
hova tenni a jelet

Csak csöndet áhítok
a fehér éjszaka csöndjét

Eldugni a verseket
valahova
nagyon mélyre

Ahol majd elhallgat
mint tetű
a var alatt

Aich Péter fordítása

.....

MÁRIA BÁTOROVÁ
(1950)

.....

Kagyló
Mušľa

Karunk egymásba gabalyodva
ahogy e pillanatban is
összegabalyodva minden
én pedig
névtelenül
s észrevétlenül melletted
s észrevétlenül benned is
elrejtve benned
mint kagyló a tenger vizében
elmerülök benned
és te elmerülsz bennem
kiben úgy zúgysz úgy zúgysz
mint kagylóban a tenger

S a lelkemben is
s a lelkemben is...

Tóth László fordítása

.....

Az öregek és a madarak

Starci a vtáci

Látni ahogy
hull a levél
s pörög némán
a szélben
látni ahogy terhük
egyre nehezebben
cipelik az öregek
Nem látni
hol s mint halnak meg
a madarak

Nem viszi-e
testük
fel a szél
egyenesen
az Úr elé

Lehet
a madarak
élete
talán mint
a szerelem igénye

Váratlanul
elenyész
a szélben

Tóth László fordítása

.....

Koldusok utcája

Do ulíc bedárov

Ebbe az utcába talpig
Feketében térek be hol
Feketén mosolyognak
Fekete ruhás nővéreim
Fekete-sötét gondolatok
Feketén havazzák tele
Az utcákat

Fekete koldusok
Serege vonszolódik mögöttem
Fekete-sötét a parlamenti
Figurácskák lelkiismerete
Fekete-komor lelkipurdalások
Korát éljük

Uram!
A Föld
E sarkában
Soha nem lesz
Feltámadás?

Tóth László fordítása

.....

DAGMAR MÁRIA ANOCA
(1951)

.....

Egy hitetlen leány siralmai
Nárek neveriacej

Istenem,
Te jól tudod,
hogy én nem hiszek Benned.
Azért
hívlak ide,
hogy a mindent megértő megbékélés előtt
kifejezzem óriási megdöbbenésemet,
amit a világ vált ki bennem,
amellyel akkor is teljes vagyok,
amikor a lelkem ablaka előtt,
mint egy tükörben, csipeget egy veréb.

*

Milyen ókorinak hangzik nekem
[„a szabadságnak vér az ára”,
amikor a szerelem vére
minden szomorú napon csorog ki belőlem...
Vajon kit fogok szeretni, kiért fogok élni,
amikor szörnyetegké változtattál minket,
Istenem.

*

.....

Ó, Istenem,
Hozzád fordulok,
mert Te jól tudod, hogy hitetlen vagyok...
és szomorú vagyok, egészen a sírig szomorú...
Valahol gyilkolják a szerelmemet, és Te nem védelmezed,
a teremtet világod virágját – az embert –
engeded, hogy beleessen a gyűlölet börtönébe.
Jaj, Istenem,
valahol halálra gyötörték a barátnőmet, és Te hallgatsz –
hol vagy?
„Enyém a bosszú, és én megfizetek”, mondja az Úr.
Ó, állítsd meg, állítsd meg, mielőtt bekopog az ajtónkon
karddal a kezében
a véres emberség.

*

Ó, Istenem,
mégis milyen összetett lény a Te teremtményed.
Még mindig gyalog kíséri el a halottját,
hogy ideje legyen elmélkedni
az életről és a halálról. Alázattal.
Aztán fogja a fegyvert, és tétovázás nélkül
szórja a halált.
Az élet nevében.

*

.....

Uram,
az én barátom éppen haldoklik,
szeretné befejezni az életművét.
Ifjúkorától meg van jelölve a Te jeleddel is.
Önmagát keresi a gyűlölet vermében,
miközben a történelem levagdossa végtagjait,
és lelkét nem átallják árusítani Kelet és Nyugat között...
Ő az az örök József, akit testvérei – azok az árulók,
újra bedobták a már vérével teli kútba.
Adj el magát a véletlenül odatévedt kereskedőknek,
akik hozzánk költöznek?

*

Ti hatalmasok...
Miért halott a csend ott, ahol kiáltoznak az áldozatok
és sírnak az évszázadok?
Fületeket a nap felé fordítjátok,
[kényelemben melegítitek fel
a ritka leveskét, és kínáljátok a vakoknak...
Aztán a világ állomásain készültök
a nyomorék lények fogadására,
[hogy csajkákból kínáljátok nekik
az emberség langyos leveskáját,
hogy mohón kihörpölgék és kezük csókoljanak nektek érte.

*

.....

Milyen csönd van a kertben,
a hópiheköltészet csak a homlokomat hűti le.
Lelkem beleütközik az értelmetlenség négy falába.
Tehetetlen a fa, és a kertész
elaludt.
Gennyes fekély gyűr be magunkba minket.
Félek attól a naptól,
amikor meglátom a kertész baltáját.

*

Istenem, a tizenharmadik teremhez vezető útamon
lépkedek a sűrű sötétségben,
az ajtó mögötti fény felé hajt a kíváncsiság.
Ha bekopogok, ha lesz annyi erőm,
elsírja magát a föld.
És tudom, hogy ez szigorúan tilos.

Kormos Sándor fordítása

.....

Őszi napló meggyfával

Jesenný denník s višňou

Meggyfa barátnőm
ma kiöltötte rám a nyelvét.
Szélesen rátapasztotta az üvegre,
és szótagolva mondta:
gyere velem az álomba.
Tavasszal újra itt leszünk.
Nem tudja, hogy az ablakon túl
más világ van.

Kormos Sándor fordítása

.....

Akácfa

Agát

A sír fölött áll egy akácfa.
Szétteríti lombos koronáját,
szellő járja át
zöldjének minden árnyalatát,
és teljes nagyszerűségének dicsőségében
virágzik:
fehér virágfürtök mézzel illatoznak,
méhek zümmögése dalra fakasztja
az egész környéket.
Jóleső érzéssel fogom hallgatni majd.

Kormos Sándor fordítása

.....

KAROL CHMEL

(1953)

.....

nemzeti ételek

národné jedlá

nemes fegyverek:
az iránytű, a szextáns és a hatodik érzék

horgonyt vethetsz a fák alatt
a valódi lokálpatrióták
már haldokolnak

(vándorok voltak innen,
vonultak, sehonnan sehova)

egyetlen
absztrakt pillanat és a súlypontok
elcsúsznak

majd
visszatérsz, kávézol
ha még elhiszed, hogy van vissza

ez is csak varjúdal volna

ha a varjú
énekelni tudna

Gágyor Péter fordítása

.....

ami megmarad

zostáva

nyelv, élő húsdarab.

gnosztikusok vitáznak a virágokkal
a kör négyszögesítése
a leszögezett
kűszöbök.

nem engedjük el
a halottak kezét
akik majd túlélnek.

Gágyor Péter fordítása

.....

A férfi, aki még reménykedik

Tento muž ešte trvá na nádeji

Ez a férfi még reménykedik,
a fűben heverész, tenyeréből vizet kortyint,
és mindent újra összeszámol,
mosolyog és az ujjain át a napba tekint,
az ábécét ismét bemagolja,
fedetlen fővel lép ki az esőbe,
majd szendergő fiával együtt szuszog,
szinte egyszerre,
fát ültet, és még mindig remél,
a nyírfa kérgét simítja tenyere
és simogatja forró bőré asszonyát,
a teás bögrét, a fekete zongorát,
a zongora tükörfényes szárnyán
egy távoli arc virít,
akár egy fényképen
az orvlövész sandít
éppen,
a célkeresztre összpontosít.

Gágyor Péter fordítása

.....

DANIEL HEVIER

(1955)

.....

Hamlet, aki most is őrült

Hamlet, ako vždy šialený

A J. S. Bach nevű számítógép
karcsúsító karosszékek
tévéreklámjaihoz
szerez zenét.

A Leonardo nevű számítógép
Mona Lisa arcképének
ezeregyedik eredetijét festi,
s azokat előfizetési jegyzéke szerint
küldi el az első milliomosoknak.

A Hemingway nevű számítógép
emlékiratait írja
a bukott politikusok örömére.

.....

A Napóleon nevű számítógép
a lélektani hadviselés
új változatának terveit
rendezgeti.

A Galilei nevű számítógép
visszavonja a táguló világegyetemről
szóló elméletet.

A Seneca nevű számítógép
a nőkérdésről és a bálnák
tömeges öngyilkosságáról szónokol
az ENSZ-ben.

Az Ádám nevű számítógép
és az Éva nevű számítógép
új számítógépeket gyártanak.

A Hamlet nevű számítógép
meghibásodott,
s ugyanazt az értelmetlen kérdést
ismételgeti a végtelenségig.

Tóth László fordítása

.....

Párhuzam

Paralela

lenyomod a kilincset
az ajtó kinyílik
kilépsz rajta az éjszakába
a csillagok közé
a körbeforgó űrbe
ehhez az ajtóhoz
nem tartozik
ház
ezt az ajtót csak egyetlenegyszer
nyithatod ki
és a kilincs nyomban
szétesik kezeden
rálépsz egy útra
mely csupán egy irányba tart
mely soha nem tér vissza
egy útra
mely maga az idő

Tóth László fordítása

.....

Borges szeme

Borgesove oči

amikor már nem bírta tovább az egészet
kikapcsolta a külső látását
mint amikor elfújjuk a gyertyát
vagy a fáklyát vízbe mártjuk

ettől kezdve már csak befelé látott

s ekkor bemerészkedett
a betűk labirintusába

mivel
a tigrisei mindig
néhány méterrel előtte jártak

s mutatták neki az utat

Tóth László fordítása

.....

JURAJ KUNIAK

(1955)

.....

Havas Boldogasszony

Rosa mystica – Snežná madona

A hulkogáló hó alig hallható neszezése nyugalmat halmoz.
A róka elég bátor a közeledéshez, a fehérség
megpróbál elrejtteni. Nem szabad kétségbeesned,
az eseményeket fonalak kötik össze, az arcod
rád talál, csak nem azon a helyen,
ahova nézni azt jelenti, megdermedni.

A fán termések érlelődnek, ablakok,
lelkek bukkannak fel bennük, állatok,
növények és madarak képében: egy riadt ló
a sziklahasadékban,
egy aszfodélosz a liliomfélék rendjéből,
amely a sivatagok zenéje mellett borul virágba.

A hajnalmadár szaltózik egyet röptében,
hogy rejtett zugba juttassa fészket.
Az albatrosz a látóhatár felé repül,
és nem téveszthető meg azzal, hogy a végeláthatatlan
horizont üres.

Pénzes Tímea fordítása

.....

Harmatcsepp

Kvapka rosy

A tó felől fújó hűvös szélben fiú áll,
az anya közelében. Figyeli őt, ahogy megemberesedik,
figyeli, hány ragadozó madarat számol össze
[száz kilométerenként
az országút mentén.

A fiú tavaszi hótérképeket tanulmányoz,
Wojciech Banach lengyel költőt olvassa,
az imát a Szűzanyához, akinek szobrára
a Bocianowo utca szemetestelepén bukkant.

A növekvő hold napközben átlátszó ostya,
a repülőgép Helsinkibe tart, egy másik dél felé,
a Mazuri tóvidékről érkező gólyák
[köztes megállója Kordéháza.

Magukkal hozták a fiút, a barátságát,
Szindbáddal, a tengerésszel egyetemben, elúsztak
a szigetig, amely bálnává változott,
anya akkoriban távol volt, most jóval messzebb van,
mindig szeretett volna valami gyengédet
[és precízet véghez vinni,
és őt is arra tanította, valaki úgy fogalmazna,
hogy szikével kettévágni egy harmatcseppet.

Pénzes Tímea fordítása

Rosa mystica

Rosa mystica

Ó, Szűzanya,
valamennyi nyelvben csupáncsak könnyelműen
[odavetett szó,
ha nem áhítattal hagyja el a száját.

Ó, anya:
„Összehajtám, mint a takács, életemet,
hiszen levágott a fonalról engem.”

Ez a kép bennem van kiállítva,
figyel engem, szeretne úgy látni,
hogy összhangban élek önmagammal, hogy kicsivé leszek,

hogy nem engedem leszaggatni az arcom, hogy közelről
figyeljem a kakukkfüvet és a derűt,
a horizonton a hegyormokat, a bennem levő tájat,
sötétben és a szétcsurgatott méz világosságában is,

a tovaillanó messzeségben élemedett fa,
madárdal és ég érintése,
madártojások pulzáló titka:
élő szövettel körbenőtt szó.

Pénzes Tímea fordítása

JOZEF LEIKERT
(1955)

.....

Reggel
Ráno

Folyóvízzel
nyelvünk alatt
holnapreggelt keresünk.

Minden úgy van,
ahogy nem kellene.

A fák ráncosodnak
s az emberek vakulnak.

Bettes István fordítása

.....

A vak

Slepec

Forró viaszként
aláfolyó éj.

Nem megterített rét,
sem őrölt fahéj illata,
csak közömbös hallgatás.

Kopott husáng
az élet.

Vak vár átjárónál.

Bettes István fordítása

.....

Csendben

Potichu

A halál árnyait lopjuk.

Melyekkel nők pilláikat,
férfiak karikás szemaljukat festik.

Ám legszebb a fehér,
a járatlan télpapír.

Sík táj susog
a talp alatt.

S mi távozzunk
ki tudja hova.

Csendben – szemérmesen.

Bettes István fordítása

.....

Por
Prach

Néhány elnyűtt ruha
s egynéhány lyukas fog,
mi utánunk megmarad.

És ősódoni por
rég kifakult felvételen.

Végtelenség töredékei.

Bettes István fordítása

.....

RUDOLF JUROLEK

(1956)

.....

Hosszú, megnyugtató...

Dlhá, utišujúca...

Hosszú, megnyugtató
séta a mezőn át.

Most nyugszik le a nap.

Nem nagy ügy, semmi sorsdöntő,
csupán a fény nyoma:

mennyei kertek sejtelve.

Tóth László fordítása

.....

[A harangok delet ütnek...]

[*Zvony odbíjajú poludnie...*]

A harangok delet ütnek.
Egy parkerdő padján fekszem.
A fák zöld csillogásán át az eget bámulom.

Az evolúció megfeledezett rólam –
Bennem még az éden nyilvánvaló maradványai.

Tóth László fordítása

.....

[A kételkedés a legjobb módja...]

[*Pochybovať je najlepším prostriedkom...*]

(A kételkedés a legjobb módja annak, hogy szabadok legyünk. A megismerés út a kétely felé. Ezen a világon már minden lejátszódott egyszer. Azért élünk, hogy átéljük mindazt, amit az elődeink már átéltek. Azért gondolkodunk, hogy megtudjuk, mire gondolt az első ember. Minden trükkre fény derült már: nem marad más, mint visszatérni az egyenes úthoz. Vagy legalább a szelíden kanyargóhoz: a magányoshoz, tisztához,

[szabadon futóhoz.

Betagozódni a kontextusba annyi, mint hálóban,

[csapdában,

labirintusban lenni. Az egyedi elveszik a kontextusban,

[a kontextus

rabság. Könnyű és szabadok akkor leszünk,

[ha oldalt vagyunk,

ha semmik vagyunk, ha a kontextusból nézve

[jelentéktelenek

vagyunk, ha a kontextust saját szigetünkről figyeljük,

[ha hanyatt

fekve bámuljuk, mint a felhőket.)

Tóth László fordítása

.....

ERIK JAKUB GROCH

(1957)

.....

Történet

Príbeh

Volt egyszer egy ember. Teljesen meztelen volt, ment, amerre az orra vitte, és állandóan ugyanazt a nótát fújta. És valahányszor összetalálkozott valakivel, az rögtön megkérdezte tőle: „Miért nem öltözől fel?”

„Ez soha nem jutott eszembe”, válaszolta az ember.

„És hová mész?”, kérdezték őt.

„Nem tudom”, volt a válasz.

„És miért fújod állandóan ugyanazt a nótát?”, kérdezgettek újra és újra.

„Soha nem gondolkodtam rajta”, felelte az emberünk.

És tovább fújta ugyanazt.

Egy napon elérkezett valahova, ahol volt egy hatalmas-nagy rét, és a rét közepén angyalok üldögéltek. Óriási hófehér szárnyuk volt valamennyiüknek.

Az ember leült a fűbe, és az angyalokat figyelte.

.....

„Nekem azért nőttek meg a szárnyaim, mert mindig nagyon jó voltam”, jelentette ki az egyik angyal.
Ebben a pillanatban a szárnya egy kicsit sárgább lett.
„Nekem meg azért nőttek meg a szárnyaim, mert mindig nagyon szerény voltam”, mondta a másik angyal.
De még be sem fejezte, az ő szárnya is valamivel sötétebb és sárgább lett.
„Nekem viszont azért nőttek meg a szárnyaim, mert mindig nagyon csendes voltam”, dicsekedett egy újabb angyal.
Abban a minutomban az ő szárnya is ugyanolyan ronda és seszínű lett, mint a többieké.
Az angyalok egész nap dicsekedtek, s a szárnyuk csak sötétült, csak sárgult, s egyre kisebb lett.
Az ember csak nézte az angyalokat, de nem sokat törte rajtuk a fejét. Felállt, fogta a sárpját, és elindult, amerre az orra vitte. Amikor pedig elérkezett egy magas hegy lábához, eszébe sem jutott, hogy megálljon. Csak ment, csak fújta, egyre följebb és följebb jutva, mígnem egyszer csak már egészen fent volt, a magas hegy legtetején.
De mivel ezen sem sokat törte a fejét, fogta magát, és ment tovább.

Tóth László fordítása

Amit a mai gyaloglásból hoztam

Z chôdze dnešného dňa

A szorongásom abban áll: amit meg kell tennem, őrvöngés
lesz, megszállottság, mi annyira tetszik a világnak,
mert sokféleképpen pogány;

[kimutatni a folytonos fölényt,
kioltani a gátlásokat, fölébreszteni

[a sóvárság kétségbeesését.

Ha nem lenne a háttérben, ami,

[talán nem is létezne a látszat
iránti elhajlás; mert a vonzalom, melyet a szoknyád
ránca kelt, a látható kitakarása. Épp azért tart
egy örökkévalóságig az igazi szeretők vetkőzése.

Sokkal, de sokkal több az ítélet pontosságánál az ítélet
kedvessége, mert amíg az ítélet pontossága

[a szívet igyekszik
feltárni, a kedvesség felkínálja (charis). A nyírfá

[vékony nyakába
téve végül felfedezem tulajdon cselekedeteim

[ellentmondásait;

amíg szeretni vágyok, csak keresem a szavakat.

Vörös István fordítása

Szekularizált fa
Sekularizovaný strom

Mindegyik levél kicserélhető egy másikkal.

Az én tűzemben csak a levélrések égnék.

A fa koronája a fa koronájára hasonlít, vagy az agyra.

A legrozsdásabb levél mindig a másik fán van.

Az én gyümölcsöm a kinövés, az a ti gyümölcsötök is.

Itt az idő szeretni és itt az idő szeretni, betakarózni levelekkel.

Vörös István fordítása

.....

KATARÍNA MIKOLÁŠOVÁ
(1963)

.....

Beszlán 2004

Beslan 2004

zöld piros sárga
a nyár vidám színei
a nyár színei a blúzon
oly szívesen hordtad
mert a kislányok is tetszeni akarnak
iskolába menet
ma elfelejtetted a tízórait
katicával az ujjadon jössz vissza
isten tehénkéje
merre van anyukád
siess mert elkésel

.....

aznap nem volt tanítás
reggel volt
és este
és még egy reggel
és nem volt tanítás
a gyerekek nem értették
csak a katica repülhetett –
isten tehénkéje
merre van anyukád
siess mert elkésel
piros piros sárga
a nyár véres színe
a nyár színe a blúzon
oly szívesen hordtad
sosem lett zöld a fűtől
piros piros sárga
piros fekete szürke félelem az ajkadon

és gyermeki csodálat
a világ térképére tűzve

Aich Péter fordítása

.....

Megértés
Porozumenie

távol vagy
tőlem valahol a térben
oly messzi az
miként a gondolataink

a kéz félbemaradt mozdulata
elkeni a határt: óvatosan
meg ne bántsa mások
felségvizeit

a dél hirtelen véget ért
még felismerem a tárgyak
határait
még felismerem az én s a te világod
áthatolását –

a süket hely csak vékony buborék

visszanézel a tűnő fényre
becsukom csöndben az ablakot

Aich Péter fordítása

.....

Levél a másik oldalról

List z druhej strany

Ha olvasnád e verseket
nem értenéd meg
csak sejteted:

fájdalmat a megölt gyermekekért
mert az mindig a legnagyobb

a megszakadt mondatokért
a tönkretett álmokért –
mely ott parázslík

és végül
a tönkretett szerelemért
mert az
túl önző

ha még vagy

tán fölismersz
beszédem szerint
a szavakat keresem egyre
miként téged is
meg önmagamat
elveszett eltévedt báránkákat

betűket a véres sorok között
a másokét
a túlsó oldalról
mert mindig kettő van

.....

én itt
te ott

ott a pokolban

ma itt közönséges reggel van
az eget méla köd takarja
egy eleven harkály
kopogtat a fán

Aich Péter fordítása

.....

PAVOL TOMAŠOVIČ

(1964)

.....

Vágy a tengerből

Túžba z mora

Vannak pillanatok,
mikor a hullám
nem igazolja a tengert.
A tengerelj vize.

Lentről
csak vörös sugarak.
Fény és szél elül.
Nincs erő, mondatok,
lélek,
nincs, mit a hullám akarna,
hogy ismét legyen.

De nem kell sok,
tudja, a viharban
egészen zeng és remeg,
hullámtaréjjal
meg-megbökve az eget,
önmagát
elérve s vesztve.

.....

Másképp, amikor
a zátonyt horzsolja háta,
habzik dühöngve
hullámozó haraggal.

A fájdalom a gyengédség helyett,
megtörik benne
a visszfény.
Tükröződés.
A felszínen
millió üveglemezke,
kék árnyalatok
a harmónia szemhéja alatt.

A tenger morajlása
a hullámozás ritmusában
a sirályok szárnyaival
nyáron lassan ismeretlen
messzeségbe siklik.

A csend mélyében, vágy,
minden emberi korszaké.
A hullám, mely tudni
szeretné, hogy az örök
vizek része,
az igazolásuk,
saját remegésük,
hullámozásuk is.

Varga Imre fordítása

.....

Galéria

Galeria

Felfeszíteni a vásznat,
a megfelelő helyre
akasztani a keretet.

A ráfeszülő bőr
határolja a testet,
a lélek szorongásában
kerestetik az arc.

Fekete meg fehér
rétegződik élettél
hígítva
a festőecsettel, amely
nem ismer szivárványt.

Az ismeretlen árnyalatban
a levegőben ingerlő terpentín.
A felület betöltődik,
kiürülván a belső.

A világ-galériában
történetek tárlata
kurátorok szavai nélkül.
Nincs, ki poharat emelne
és felköszöntené a festőt,
aki után a keresés
véres nyomai
itt maradtak.

Varga Imre fordítása

.....

Menetrend

Cestovný poriadok

Zihálva,
patakHzó verítékben,
az üres peronon
toporgott tanácstalanul.

A vonat nem állt meg itt,
rohant tovább,
hátsó lámpái
villognak távolodva.

Sietni fölösleges,
ha megálló és
úticél sincs már?
Ami maradt, csak az
elavult menetrend.

Az életutak
vonatára várva,
lapozgatja fakuló
bizalommal.

Előrelép
és egy évek óta
vakvágányon veszteglő
üres kocsiba száll.

Varga Imre fordítása

.....

ERIK ONDREJIČKA

(1964)

.....

Fenti és lenti madár

Horný a dolný vták

Úgy fog hangzani mint a folytonos rátalálás története

A fa tetejéről egy nyugodt
égi madár nézelődik
Az alsó ágon egy hasonló szökell nyugtalanul
Kószolgatja az ízletes meg a fanyar bogyókat
Egy idő múlva magasabbra szökken
Ágról ágra ugrálva közeledik
a fenti madárhoz
Amikor végre egészen odaér
a fa tetején már eggyé válik a két madár

Te azt mondd
hogy ez az isteni madár
amely kezdettől minden emberben
benne rejlik s mindent magasból lát
s mi mindannyian közelebb suhanunk hozzá
elképzelés csupán

Hozzáteszem
hogy az emelkedés értelmet ad a fájdalomnak
csalódásnak
és a fáradozásnak is

.....

Azt mondd erre
hogy az egyesülés
lehetősége a kivetített jóval
tetszik neked

Senki nem vádol
naivitással
naiv érzelgősséggel
s az Upanisádok két sorának
átalakításával

Mindez megtörténhet

Ha megcsendül benned az a rész
s megnyitja bennem azt a részt

Varga Imre fordítása

Lilith

Lilith

Habár nem tudom hogyan
kifejezni ezek a szavak
neked szólnak Ádám

Talán már mindegy is
de nem tűntem el hirtelen

Az érintésed nyomán
ízről ízre
váltam anyagtalanná

Ahogy vándorolt ujjad
a tarkómtól fejemen át homlokközépig
az orron a szájig
az ajkak redőzetéig
az állon át torkomig
a fejem abbahagyta a mérlegelést

Amikor ujjaid
talpközéptől
törzsemig simítottak
anyagtalanná lett a lábam

Amikor végül karjaimba borultál
szárnyakként emeltek magasba

A testem többi része
akkor vált anyagtalanná
mikor a tenyered akár a szobrászé
ha a valóságot modellezi
végigsimította a
a valószínű hajlatait

.....

Végül a mellkasomat
tetted anyagtalanná
araszoló hüvelykujjaid
testembe mélyesztve
s ettől megszűnt testi mivolta

Egy szempillantásig anyagtalan voltam
de aztán kezdett eltűnni a képem is

Amelyik részére nem
néztél többé teljesen eltűnt
Először a szemeim
aztán a haj ajkak arc test kéz kar
és végül a láb is

Egy pillanatig még a fejedben voltam
de már ott sem vagyok

Most nem létezem

Nem vagyok a karjaidban
a szemedben
a fejedben
s ezekben a versre hasonlító
sorokban sem

De valahol máskor
és valamikor mintha
még itt lennék én a te
nem létező Lilithed

Varga Imre fordítása

.....

Gerlice

Holúbok

A zsugorodó udvaron
süllyedő égbolt
és mint alkony tájt megesik
a tárgyak mögött is
elúszó kopott falak
láthatók

Aznap este labda híján
összekötözött ronggyal
játsszunk a futballt

Az udvaron át vastag szemüveggel
Furčákné suhog felénk
légiesen

Ne rugdadjátok a gerlét!
zsémbel erőtlen hangon amikor épp
sikerül magasba rúgnom
A rongycsomó felszáll a sötétlő antracitba
s kibomlik odafent
és mint a hirtelen szárnya nőtt madár
lassúdan alálebeg
s árnyékként a virágzó gesztenye
vastag ágára leszáll

.....

Elrepült!
rikkant fel Furčákné megkönnyebbülten
és lassan a gyermekkorba visszasuhog

Már akkor tudnom kellett
hogy e világ egyik verséből sem
puskázható ki a válasz
hogyan is éljünk

Varga Imre fordítása

MIROSLAV BRÜCK

(1964)

.....

Téli elakadás

Zimné zlyhávania

A tél éles hasadékán át
figyeled az erőszakkal elhallgattatott vizet
hogy ne valljon
mozgásról és irányról
(a hattyú a jég magánzárkájában ellenáll
és a fejsze tompasága dadogni kezd
a patak torkában)

Az enteriőr árnyékában mozdulatlanná válik
egy lemeztelenített nő
a háttérben egy túlexponált lábnyom

Első ránézésre pusztulás
másodikra katarzis
ok nélkül mosolyogsz
egy elbizonytalanodott lovas
ingatag helyzetében vagy

Forgács Ildikó fordítása

.....

A világ

Svet

Túl a központi világítású
szilveszter éjszakán
túl az akciós óvszereken és a tőzsdei jelbeszéd
kincstári optimizmusán
túl a hivatalos épület
mesterségesen hosszabbodó árnyékán
kihangosított felvonóin
és terjedő viccein túl
Elfeledett utcákban
szétszedett kémények
és házi füst maradványai
szétszóródott levelekben, héjakban és magokban
hogy a kifejezés visszafogottsága
ne csak bosszú legyen

Forgács Ildikó fordítása

.....

Végállomás
Konečná zastávka

A folyó képzetét
végre lezárja a Nílus
a megvakult látnok fekete vizével
füstölgő vitorlásokkal
citruszszínű hajnalba váltó
köddel Asszuán sziklaéles szelével
mely végső hajóútra hív
Álmodni ebben a térben
értelmetlen
a partok sejtése felőröl:

a kitartó és hajthatatlan Nílus
fensőbbbéges következetessége
minden folyót
a feledésbe mos

Forgács Ildikó fordítása

.....

IVAN KOLENIČ

(1965)

.....

(Sóhajtsunk, ne sírjunk...)

(*Povzdychnime, neplačme...*)

Hogyan szabaduljunk meg e véresen üres napoktól,
a sekélyes, őrítően szomorú alkonyoktól?
Mivel töltjük ki a szív és a magány gőgje közötti teret,
a széltől cserepes ajkat, a zavaros s zavarba ejtő
[tekintetet...?
A remény talapzatáról szoborként csusszan le
[az alvó lelkiismeret.
Drágám, mindenütt hideg van, rémület,
[gúny és közöny;
a hosszú és fárasztó estékből érkező kedveseim
stricikkel szövetkeztek, barátságok borultak föl.
Egyedül vagyok, egyedül; ki hallgatja meg kiáltózsom?
A részeg magánya rosszabb a halott ember
[merev komolyságánál.
Nos, mivel, mivel töltjük ki e véresen üres napokat?
Csendesen pereg a köd a városra. Esik.
[S megint este van...
Sóhajtsunk. Bírjuk ki sírás nélkül...

Tőzsér Árpád fordítása

.....

(A gőgös...)

(Pyšný...)

Azt mondják, üveg csörömpöl majd,
a káoszban testvér testvért akaszt,
megnyílik a föld, s a poklok rettentő sistergésében
kezed tördelni sem lesz időd.
Bocsáss meg, Uram, a gőg hitetlenné tesz...
A harmadik kakasszó után
feltámad elveszett kedveseim legszebbike,
alágyújt a kávéfőzőnek, befonja haját,
s gyermekkorunk pirkad hangjában.
Mikor asztalhoz szólít bennünket, a világ egyetlen
gyönyörű, őrült utazás lesz. Boldogok leszünk megint...

Tőzsér Árpád fordítása

.....

(Még...)

(Ešte)

Az árnyak ideje van,
s ez jó. A dallamok rózsaszínűek,
árnyékban feketék... Az árnyak közt kétségbeesés fogan,
s a kertbe már csak a gyermekek mernek kimenni...
A sötétben álmos autóbusz ébred,
műszakba igyekvő szomorú férfiakkal van tele,
harapós asszonyaik egyenest a szívükbe rikácsolnak:
„Az ilyen élet kutyának való,
legszívesebben borotvapengét nyelnék...”
A tömeg esőben ázik.
Esik, az áruházak teteje csendben fénylik.
A lelket a harag, az ingerültség kísérti.
Falakként járunk-kelünk: barátnőm
törékenyen, s a hallgatásomtól az idegösszeomlás határán,
én pedig zsebre tett kézzel. Augusztus vége.
A szél erős, erős a fájdalom is,
szakadék csak bennem jajong.
Ferde falakként osonunk,
nemünk az ágrólszakadtak neme...

Tőzsér Árpád fordítása

.....

PETER MACSOVSZKY

(1966)

.....

Dagerrotípia

Daguerreotype

*„Ne csinálj magadnak faragott képet,
és semmi hasonlót azokhoz, amelyek
fenn az égben, vagy a melyek alatt
a földön, vagy a melyek a vizekben a
föld alatt vannak.”*

(Exodus)

a nemi hormonok felhalmozódása nyugtalanságot okoz,
és igyekszünk megszabadulni tőle.

a gyerekek nem bíznak a fényképészen, s gyakran
[félnek is,
mert azt hallották, hogy a fényképezés kellemetlen.

a gyerek nem a közösülés célja,
hanem eredménye, s a kérdés, hogy a nemi kapcsolat
csak akkor javallt-e, ha gyermekre vágyunk,
aszketikus ravaszkodás eredménye...

a születésnapokon a gyermeket tortával fényképezzük:
a gyertyák száma az ünnepelt éveit jelzi;
ha egymást nem takarják, lencsevégre kaphatjuk
ünnepeltjeinket fürdés közben a kádban.

a felvételen viszont legyen látható a fürdővíz is.

.....

ha alvó gyermekünkről szeretnénk fotót,
fokozatosan erősítsük a reflektorfényt
vagy örökítsük meg délutáni alvása közben.
a váratlan fényvillanás ugyanis felébresztené...

teljes fényben kell tartani, ami elég veszélyes,
mert folyton mozog és a reflektoroknak

keskeny a fénymezeje...

a fényképész legyen a gyermekek értője; ismerje
sajátságait és értse a gyermek cselekedeteit és igényeit...

ha a nemi szerveket és funkciójukat a mi kultúránk alapján
ítéljük meg, amely alábecsüli őket,
nem szerezhetünk helyes elképzelést a gyermeki

szexualitás megnyilvánulásairól.

eljutunk nyilván a megállapításig, hogy
értelmezésünk téves... szóval, ha játszani akar,
ám tegye, s hogyha enni kér, adjunk neki.

fontos a gyors ráhangolódás és alkalmazkodás

a gyermekportré beállításának fogalmán
a gyermek átgondolt és zavartalan jelenlétét
értjük s ugyanakkor legyen a szituáció természetes

és zavartalan...

a beállítás során nem segít simogatás, ígéretés
vagy a fenyegetőzés, netán a verés.

akkor nyerjük meg őket,
ha velük együtt új és új

csintalanságra találunk...

Varga Imre fordítása

.....

A kéményt az ablakból

Na komín z okna

Az ablakból, az utca fölött, a kéményt.
A kéményt, gondolom, elérhetem.
Az utca fölött. Afölött.
Milyen utca fölött?
Efölött, itt, egy ilyen fölött, amelyen.

Az ablakból az utca fölött.
A kéményről van szó, mindig róla, csak nem tudom, hogy.
Hogy a szemem nem hagytam-e félig lehunyva.
De jól van, hiszen így is.
Hiszen a sötétségen keresztül így is valamit.
De nemcsak valamit, hanem elég sokat.
Eleg széles a rálátás így is.

Az ablakból az utca fölött, ezen utca fölött.
E fölött, ahol a villamosok?
Természetesen, a villamosok, mindkét irányban.
És emberek is, ők is mindkettőben.
De inkább félig lehunyt szemmel, inkább.

Az ablakból, innen, arra a kéményre ott.
Nem kell kinyitnom, hogy észrevegyem.
Látom hát, valamimmel látom.
Amikor egy nap, amikor ledöntik.
Akkor tudom meg, hogy nem tudtuk, mit.
Mit jelenthetett, és mit kell jelentenie.

Innen az ablakból, de ez nem egy a többi közül.
Ez magas, magános, s mégis tartozik valamihez.
Ahhoz a csarnokhoz. Mert nem ház kéménye az.
Azé a csarnoké, de minek a csarnokáé?
Gyáré, hőerőműé, villanytelepé?
Amihez tartozott, amihez az a kémény tartozott.

.....

Egy nap ledöntik.
Egyre kevesebb van belőlük, az egész országban.
Ledöntik, és mi megtudjuk, mit jelentett.
És mit kell majd még.
Mert annak – annak a pusztta térnek is utána.
Kell majd valamit.

Az ablakból, az utca fölött, kémény.
Hány pillantást vetsz még rá reggelenként?
Itt fekszem le, rögtön lefekszem.
Mert itt, az ablak alatt, mindjárt a fűtőtest mellett.
Az ablakon túl az utca bevésve.
Valamibe; kétemeletnyi mélység.

Az ablak túloldaláról, két emelettel
lejjebb, villamosok valamelyik irányban.
És átellenben az a kémény.
És hány pillantás még rá, és meddig?
Hányszor kell felkelni és kitekinteni szembe.
Ha lefekszem – eltűnik, felkelek – és újra ott van.

Megpróbálok úgy maradni, ahogy felkeltem.
Csak a kezem nyújtom ki, de nem a kémény felé.
Kinyújtom, és leengedem a redőnyt.
Nem rántom – engedem.
Leengedem, s az eltűnik, természetesen.
Nem feküdtem le, ám mégse látom már.

Tóth László fordítása

Amikor ezeket a szavakat

Ked' používam tieto

Amikor ezeket a szavakat használom:
Villamos, kémény, telefon, hűtőszekrény.
Mire felhasználom őket, ha nem tudom, hogy valaki.
Hogy valaki, de nem valaha.
Valóban nem valaha, hanem évtizedekkel.
Posta, újság, billentyűzet, papírlap, evőeszköz.
Igen, már évtizedekkel.
Hogy valaki évtizedekkel megérti-e őket.

De csak úgy, szándékosan, miféle.
Miféle szavakat kellene használnom, hogy valami.
Nem vallomás, hanem bármi.
Inkább bármi, mint vallomás.
Könyv, szemüveg, kompaktlemez, parketta, diszk.
Röviden, hogy valami kisüljön ebből.
S érthető maradjon évtizedek múlva is.
Lehet, hogy éppen a vers
[„maradt érthető évtizedek múlva”.
Az lesz, ami megmarad – ez legalább részben érthető.

De amúgy is.
Mely szavak felé kellene eltérnem
Ha már egyszer ezeket használom.
Használom őket, bár nem tudom,
[hogy ezeket-e s teljesen-e.
Használom őket, hogy figyelemmel kísérjem,
[hogyan köhécselgetnek.
Álldogálnak, csak úgy lézengenek, összevissza
[fecsegnek, őszülnek és sápadoznak.

.....

Miért gázolok nyakig a használatukban,
[miért gondolok bizonyos részükre.
Miért továbbakra, s miért hiszek ismét a megértésben.
Hogy később megértünk valamit, amit most nem nagyon.
Ez nem a tizenkilencedik század.
Színész, szerkesztő, úti parancs,
[ellenőrző szelvény papírszelet, tinta.

Tóth László fordítása

.....

PETER ŠULEJ

(1967)

.....

A supermarketek tolakodó szükségessége

Zvláštna nutková potreba supermarketov

(pár megjegyzés bevásárláshoz)

A supermarket tolakodó szükségessége
szinopszisainkban megbúvó eonok eonja
műanyag természet, műanyag járdák
a mozgólépcsőkön turisták, cserkészek, elszánt legények,
és betonsziget lesz a szabad város,
[többsávos autópályák foglya
s a kiránduló, piknikelő népséget magához vonzza...
ebben egyet is ért mindenki
a tömeget a jól tervezett reklámhadjárat,
[íme, rohamra sarkallja
szigorú, episztemologikusan kijelölt sorrendben
vadásszuk a híreket:
névtelen művészek konceptuális installációi
a világ legdrágább képtáraiból az élelmiszerek
(oh god! fuck the art!!!)
itt vannak a földön kívüli értelem kutatóintézetei
az olasz térszafélék pultjánál kérdőjelek és magyarázatok
teljesülnek a hajdani szürreális álmok
melyekben a zongora randevúzik a számítógéppel.

Gágyor Péter fordítása

.....

A program az program

Program je program

a program az program
régóta itt volt a szemünk előtt
míg végre rádöbrentünk hogy
a program az program

és
látszólag
nem árulja el a nyomát a születésének
sem céljainak & opusainak
miért és főleg mire e tarkaság
minden moduljában ott a végtelen világűr
a programot ki telepítette?
a történelem kanyarjaiból származik a zűr?
és komámasszony hol az ollót játszatna velünk
a genetikai szerkezetek kertjében
a gépeink sebessége és a kriptográfia feladatai okán
ismétlem: a program az program

a megjelenési formája nem is kell hogy komplikált legyen
a gyermekmesék hőseit, a mesemacit idézheti meg
mert bennünk szundikálnak álmatag évek óta
és csak ennyit mond:

a program az program
látszólag
semmit sem mond a végéről

Gágyor Péter fordítása

.....

Lehet Lehet

Možno Možno

a nevem lehet hogy ez: lehet
lehet hogy egy elveszett versezet
amit mindenki szorgosan keresett
s átkutatta az elképzelhetetlen helyeket
ahova elérni sem lehet

lehetsz igazságos tisztje e kutatócsapatnak
és felöltöd magadra a lehetséges identitásodat
és majd kimerevedik a képe a zöld hóviharnak
mögötte búvik meg a lélek hálója – lehet

lehet, hogy a nevem az átkozódók átka
a minisztériumi iratok titkosított rejtett formulája?
avagy csak egy másmilyen szerkezetű tükrök árnya?
hát még ez is lehet

lehet (ez maga) a hétköznapi forradalmi változása
hol a megkésett események és hírek bizonytalansága
az átmenetiség megy át végleges bizonyosságba
meglehet, hogy a lehetetlenben még ez is lehet

lehet az évszakokban honol
lehet fa eső fivér nővér nap hold
lehet egy elkallódott sémi törzs fia
[akit lehetnek neveztek akkor
ma már persze a nevén nem szólítod
lehet

.....

úr is lehet és senki is lehet
én is ő lehetek
lehet az én nevem a lehet

*(aki nekem tollba mondta ezt a verset
lehet hogy ismeri a feleletet)*

Gágyor Péter fordítása

.....

MICHAL HABAJ

(1974)

.....

Ember aki nincs

Človek ktorý nie je

A hangok melyeket hallok nincsenek
Az mit látok nincs
Nem tudom ki vagy
Mégis mosolyogsz rám
És a nevemen szólítasz
Nem tudom ki vagyok
De a nevemet még felismerem az ajkaidon

Hangokat hallok melyek nincsenek
Viszont nincs idő a kételkedésre
Szeretnék inkább felemelkedni
És vitetni magam azzal mi rajtam keresztül
Hordja el a hangokat és képeket melyek nincsenek

Nem vagyok mégis az arcodhoz emelem kezem
Bár ma hóvirág vagy
Ugyanolyan szépséggel virágzol
Mint a nő ki valójában vagy
De senki sem hisz már abban ami nincs
Lágyan ringatózik az égbolt
Az érő termés hallgatag bőre

.....

Bazsalikom zsálya rozmaring méhfű fodormenta
Palántákat teszek a kosárba négy-öt
[egyynyári virágot teszek hozzá
Eltelik néhány hét és szombat reggel a piacon
Paradicsomot paprikát cukkinit uborkát
Lollo salátát padlizsánt tököt teszek a kosárba
Felemelem a fejem és az égbolt lassan mondja

Nem felejtettél ki valamit? Friss füge szőlő
[dinnye őszibarack
Hogy is felejtethném hiszen nem is vagyok
És akik nincsenek sosem felejtjenek
Mintha valami hangot hallottam volna
Ám utána be kell ismernem hogy a hangok
[csak azért vannak itt
Hogy ne legyenek oly rémségesek a szavak
Adj te a szóhoz hangot és kész a test ami nincs
De majdnem már majdnem megvolt
Elég lett volna annyit mondani te

Kezdem már érteni ismétlem
Semmit sem értek nem vagyok
Ám amikor a tenyereimbe tekintek úgy érzem
Hogy ami hiányzik belőlük azok a te kezeid
Ember vagyok ki elhagyta testét
Úgy ahogy más emberek elhagyják otthonaikat
Úgy ahogy te elhagytál engem
Test nélkül lélekfosztottan járom a világot
Ember vagyok aki nincs

Merva Attila fordítása

.....

Preambulum / Ars poetica

Preambula / Ars poetica

gépek idegen seregek és fegyverek maradtak ránk
és egy kis laboratóriumban
a világ

embert modellezni
és a laboratórium közepére helyezni őt

idegen csillagbéli állat vad szenvedélyessége
mikor a szívünkben csak zuhan és zuhan végtelenül

ki vagy
énekelnek a madarak
s egy szavukat sem érted már

gépek idegen seregek és fegyverek maradtak ránk
és egy kis szívben
a vers

egy szavát sem érted már

Merva Attila fordítása

Conquista

Conquista

Ennyi szeretetet
még egy ló sem bírna el.

Eljöttem a Királyságba,
hogy felszabadítsam a billentyűzeteket,
hogy új erővel töltssem fel a laptopjaitokat,
feloldjam az átkot a mikrohullámos sütőkről,
hogy megmentsem a vegyipart.

A ti válaszotok a szeretet volt.

Napokon és végtelen éjszakákon át
állandóan csak szeretettel tápláltatok,
szeretettel, melynek ma már a nevére
sem emlékszem.

Esténként kiültem a tópartra,
a párzó békák hangversenyét hallgatni.
Hátam mögött már új kalandok
árnyai settenkedtek.
Mielőtt még el tudtam volna küldeni
a hírt a távoli világűrbe,
egyre csak simultak hozzám az új,
[ismeretlen szépségek.

Egy ló sem bírna el ennyi szeretetet.

Vizet ittam oly régi forrásból,
mint az első hipermarketek,
a jövő nemzedékeknek szánt,
jégkamrákban elraktározott
hamburgereket fogtam kezembe,
ujjamat végighúztam az égen
és megnyitottam a fájlokat, akár a mákkonzerveket.
Már rég nem hiszek abban,
hogy a régi idők visszatérhetnek.
Házaitokban a polcokon sorakoztak a mondatok,
melyeket senki sem mondott ki évszázadok óta.
Mikor a számba vettem őket,
a nyelvem ellenállt, ám végül
sikerült dekódolnia az archaikus beszélyt.
Pornót és autóversenyeket láttam
nevetséges szemeitekben.
Akár egy falra festett krétarajz,
annyira védtelenek vagytok
[a Gonoszságommal szemben.

A virágok, melyeket az emlékmű
elé helyezek, amikor a Kezdet Végének
századik évfordulójára emlékezünk,
sohase nyílnak ki.

Már mondtam nektek: Nem bírom.
Túl sok ez a szeretet a 0. évből származó embernek.
Lovaitok lehet, hogy türelmetlenül toporzékolnak
a friss vért kínáló stand előtt,
én viszont nem mehetek.

.....

A billentyűzeteitekre helyezett ujjaim
felszabadítanak és gyógyítanak.
Most békében nyugodjatok.

Értem eljönnek mások,
városfalaitokat
a Királyságotok legjobb elméi
díszítik majd.

Mert a szeretetetek az,
amivel nálunk a
lelkiismeret rabjait tápláljuk.

Merva Attila fordítása

.....

JANA BEŇOVÁ

(1974)

.....

[Az Isten...]

[*Pán Boh mal...*]

Az Isten
VILÁGÉLETÉBEN
szerette a húst
legjobban a bárányt
de a marhát
a csirkét
és a halat is
Aztán úgy TELEETTE magát
hogy megteremtette az embert.

A Sátán
vegetáriánus volt.

Tóth László fordítása

.....

[Nalim egzotikus...]

[*Nalim je egzotický...*]

– *Titokban szerette őt* –

Nalim egzotikus. A neve is egzotikus. Nalim.
Ezt a nevet egy este én találtam ki rá,
mert nem akarom úgy szólítani, ahogy MINDENKI MÁS
HÍVJA, mivel VALAHOGY
ÚGY AKAROM HÍVNI, AHOGY CSAK ÉN.
Néhányan nem szeretik Nalimot és gyakran
SZEMBEFORDULNAK VELE. Ezek nem tetszenek.
Mégsem kell megvédenem tőlük,
mert Nalimot sokan szeretik,
mert FASZA FICKÓ. Ők sem tetszenek,
mert azt szeretném, ha Nalim csak a számomra
lenne FASZA FICKÓ. Jobban
ÖRÜLNÉK, ha nem kedvelnék, mert úgy
KIÁLLHATNÉK mellette.
Főleg azt gyűlölöm,
ha egyetértenek Nalimmal,
ha nevetnek a viccein,
ha azt mondják rá: FASZA FICKÓ.
Néha órákon át vele vannak, és annyi szépet
mondanak Nalimról,
hogy amikor már nem bírom tovább, MINDENFÉLET
összehordok róla – rondábbnál
rondábbakat...

Tóth László fordítása

.....

[Bambi mellett ülök...]

[*Sedím v kresle vedľa Bambi...*]

Bambi mellett ülök egy karosszékbén.
Hogy ne kelljen beszélgetnem, számtól
biztonságos távolságba odakészítve
egy pohár vagy a cigarettám. Hol az egyik, hol a másik.
Nem tudom, ILYEN ESETEKBEN MIÉRT NEM
ÁLL KI SENKI AZ EMBER MELLETT.

Az ember mellett épp olyankor kell kiállni,
amikor valami szörnyű történik vele.
Olyankor kell kiállni mellette,
mondom Bambinak, és arra gondolok, hogy
tulajdonképpen még soha nem láttam ÉLŐ
RÉNSZARVAST, és nem tudom, van-e valami
a világon, aminek jobban örülnék, mint egy
RÉNSZARVASNAK.

Odalép egy Úr az asztalunkhoz. Oroszul
beszél Bambival. Hallgatom őket. Az Úr kisvártatva
a térdemre teszi hatalmas tenyerét.
Az Úr orosz?, kérdem tőle.
Orosz, mosolyog rám az Úr.

.....

A RÉNSZARVASFOGATOKNAK a kutya fogatokkal
szemben több előnyük is van. Boldog voltam, amikor
megjelent a Magas Férfi, és én otthagyhattam
Bambit és az orosz.
BOCSÁNAT, MAGAS FÉRFI, TALÁN MÁR NEM
EMLÉKSZIK RÁM...
DECEMBERBEN TŐLEM KÉRT
TÜZET!
Megfogta a karomat: De akkor tegeződtünk, nem?
NEM AKARTAM AZT MONDANI, HOGY NEM, ÍGY AZT
MONDTAM, HOGY IGEN.
Apró zöld szemei voltak. A felső ajkam kihúztam
rúzzsal és elindultam
mellette. A RÉNSZARVAS TÖBBÉ MÁR
[NEM VOLT FONTOS.

Tóth László fordítása

MÁRIA FERENČUCHOVÁ
(1975)

.....

Az idő érzékelésének balesetei
Nehody vnímania času

Nyitány

Az érzékelés rendje: a csatornák között
szótlan napok, évek, korszakok
századokig grafitral és vörösesbarna szienával
rajzoltunk a sziklák hátára.
Türelmetlen karcok. Ügyetlen alakok vonásai.
Összegubancolódo vonalak (mozgó állatok).
A szavak évezredei: testünkre tekeredtek
és ostromoztak a szavak,
a mondatok suta körvonalai. És mögöttük a halk tér.
És a tiltakozó hangos képek. Feloldhat és áthidalhat
egy megértő tekintet.

A kéz ajándéka: a rajz.

A kéz.

Kézzel túlélni vagy ölni lehet.

A szó a szó kapuja (játék, hazugság).

[Most felnyílik. Másokért.

Hasonlók hasonulnak a hasonlókhoz.

(Picasso a barlangban)

És újra a hidak!

Magunknak. Másoknak.

Gágyor Péter fordítása

.....

A vonalak egyre gyakrabban kifutnak a keretből

Línie začali pričasto vybiehať z rámov

A vonalak egyre gyakrabban kifutnak a keretből
a jelenlegi kánon tán már nem is érvényes. A színek
önkéntesen folynak szét. A szavakba.
A keretek jobb helyekre költöztek.
Az egyetlen szempont, ami még érvényes, és tán
sem a gondolathoz, sem a szavainkhoz nem kötődik.

A vektor iránya világos. A súlyos szekér most
mélyre kotorja magát az iszapos, békés talajban.

Gágyor Péter fordítása

Nem múlik a nyár

Leto neodchádza

Nem múlik a nyár, a fullasztó utakon, mint
[a hőség lobja megmarad
a forró köveken lépések nyomai (meg a magas
[páratartalom)
a be nem gyógyult sebek és a délelőttönként ismételt
[azonos mozdulatok –
kitörlöd a szemedből a port s a kocsid forró kerekéről
[az olajat. Ez október.

És nincs visszatérés: maradj a szurdokokban, a város
[úgysem emlékezik,
te sem nagyon, talpad zsibbad, kezeiden karcolások,
[minek tagadnád
a szorosok helyett itt van a passzázs, a sarok mögött,
[emlék helyett, az utca
(bukkan elő). Megint egy utca. És megint ugyanolyan.

A peronon egy féleszű téblábol, teljesen egyedül
(senki sem tart tőle) átszálló-állomás Réaumur-Sébastopol:
a dombtetőn egy ember zokniban alszik
az egyik zokniból kitüremlik a kötszer,
alvás közben csak kevesen takarják be orrukát.

A redőnytelen ablak mögött most valaki leissza magát
egyedül vagyok, az ablakredőny mögött sminkelek éppen
nem is szellőztetek, majd a csendre hivatkozom
[vagy a telefonra,
és végül elalszom a csendben.

Gágyor Péter fordítása

.....

ZDENKA VALENT-BELIĆ

(1975)

.....

Lót felesége

Lótova žena

Tudjuk mi egyáltalán, hogy
mit követett tekintetével,
míg Szodoma lángjai elől menekült?
Mire irányultak vágyai, amikor
elszánva magát,
mint aki a magas szikláról, bátran
a nyári tengerbe ugrik,
amely hálásan öleli át
enyhet adva szomjazó testének?

A hab pezseg füle körül,
a hullámok magasba repítik, megforgatják...
Újra felrepül, majd hirtelen
lényének sós belsejébe zuhan.

Szétszórodtak belőle a gyönyör cseppjei,
mint gyöngyszemek az elszakadt nyakláncból.
A gyógyító szájából fakadó
selymes víz morajlott,
a nyak köré tekeredett összetapadt
hajszálak fojtogató ölelése, szőr a szájban
és vér íze cserepes ajkain.

.....

Ismerjük egyáltalán azt a kelepécét,
mely mint vaslánc fojtogat?
Mennyire nehéz a teher? Képes elvonszolni
felajzott testét nem elszakadva tőle?

Magába szippantotta a szélörvényt,
mely fákat dönt ki,
gyökerestül kiszaggatva őket,
szétszórja a földet a padlón,
mint amikor szórakozottan leverjük
a mogyoróval teli poharat.
Az üveg összetörik és a szemek szétgurulnak
a padlón egészen az ablakig.

Hol van most a gomorai ablak,
amely megvakult?

Szétgurultak a mogyorók és gyöngyök,
letépte karkötőjét,
a fülbevalókat hanyagul az ágy alá dobta,
lazán rálépett a ledobott fehér ingre,
miután rituálisan feláldozta testét
a leghatalmasabb istenségnek.

Mit tudott az ő pokláról az,
aki meghatározta helyét a paradicsomban
és felgyújtotta a várost,
melyből, íme, mint vádlottat kiűzik,
miközben lerázza magáról mint vízcseppeket
a vágyat, és kiköpi
az utolsó szószemeket nyelve alól.

Balázs F. Attila fordítása

.....

A pompeji tűz éjszakája

Noc pompejského ohňa

Felkelteni az alvókat
vagy virrasztani hallgatásuk felett?
A tücskök elrakták vonóikat és kövér betűkkel
számadást írnak nekünk.
A ránehezedő nyomás bepréseli a sziklák közé,
felnyög, mint mikor kő zuhan kőre.
A félelem ingadozó sípolással fokozódik,
a parázsból néma kacskaringóban füst száll fel.
Elpárolog a szenvedély...

Az elégett vágy bűze elviselhetetlen,
a csevegés nyakát átvágták
és tükörbe bámul
a csapdába csalt sekély sötétség,
mint ezeréves hamu
Pompej kialudt kemencéjében.

Leheljünk-e tenyerünkbe?
A gyermekláncfű buja lámpásába?
A kék ég álmába?
Leheljünk, vagy fogjuk vissza lélegzetünket?
Őrizzük a hallgatást?

Csak az izzó parázs pattog még,
elégeti a gyanútlan rovarokat.

Az álom már nem pezseg, szinte néma.
A pompeji fiú aznapi reménye szertefoszlik.
Szemhéja alatt foglyul ejtett kékbe oldódó hite.
Érintetlen.

Balázs F. Attila fordítása

.....

SILVIA GELVANICSOVÁ

(1976)

.....

nimfa

dryáda

nyitott ablak
hallgatás és
mikrovilág közt
magányos meztelen
erdei nimfa

a háttérben könyörtelenül
megvillan
hajában a szeme

feláldozza magát
az oltár készen áll
fehér vörös fehér
hang
lassan áttetsző lesz

a képzeletbeli íjász
céltábláján
nyíl a fehér és vörös között

kibontakozik kérgéből
a zöld menyasszony

Balázs F. Attila fordítása

.....

Maradványok

Pozostatky

Éjszaka van és bennem hirtelen hajnalodik.
Bár a szín nem annyira telített
mint a föld. (A lábak alatt.) Tűz.
És a lélekben, mohó éhes lények.

Nappal van, de az alkonyat lopakodik
Hogy elcsenje a fényt. (Kezdi...)
A parton egy töprengő hal
Valami... hogy nevezzem. Hiányzik neki.

A szivárvány után az ég. (Éles kék.)
A történetből a dal. Furcsa duettben.

Balázs F. Attila fordítása

.....

remegésben

v rozochvení

az örültségtől
nem látható jelek nélkül
igyekszem elszakadni

mi maradt még bennem?
a bilincsek égő stigmái
a farkasember éhes nyögése
a kertekben

mindezekből legfőképpen
a megnémulás képzete borzaszt el

álmot az álomból/kiszakítva
közeledni/megérinteni
elfeledni

Balázs F. Attila fordítása

.....

NÓRA RUŽIČKOVÁ
(1977)

.....

a levegő parcellázása
parcelácia vzduchu

a híd íve
az elektromos éj
foltos koponyájába harap
s míg várok
gyengéd kezek nyúlnak
a mogorva orchideákhoz
undorító rügyeiknek léghólyagjaiban
a világ megtelik az éles februári széllel
az ég is megtelik celofánnal
a levegő megtelik
vetítővásznakkal
s míg várok
hirtelen minden kibomlik
akár a hajszálvékonyra
szeletelt felvágottak
a hidegkonyhán.

Gágyor Péter fordítása

.....

a hagymák

cibule

lihegő szoros összesimulásban
a maradék fényeket figyelem
a bőröm hajlatain ráncain lapulnak meg
alul a mélyben, a sűrűsödő súlyos sötétben
a csillogó hagymák cukrát gyűjtögetem
és hirtelen mindent elherdállok
váratlanul riadt fény
villan, a sziréna ordít így,
megreped a csend bőre
és sikoltoznak a tulipánok...
ez a hitszegő, handabandázó csorda
bottal halomba csépelném mind
így mentem gyerekként bottal
neki a széles ágyásnak
végeztem velük egy suhintással
ez volt a tömeges leleplezés.

Gágyor Péter fordítása

.....

Arctalanul (részletek)

Beztvárie

[...]

Valamely folyadék átöntése egyik edényből a másikba
[Szemem
a mélyben les A kép s a mozdulat kettős egyidejűsége
Egyensúlyi állapot s ebből következően a fenti
[tevékenység
befejezhetetlensége Amit kiöntök egyfelől egyidejűleg
[hozzáöntöm a másikhoz
s amit hozzáöntök egyidejűleg kiöntöm Amikor az egyik
[edény a másik fölé
hajol, hogy rábízsa tartalmát, kör alakú szemrésén át
megpróbál belenézni a másik mélyébe Az egyik szem
[kinyílik,
a folyékony „szemhéj” félrecsúszik előle, de a másik szem
[ugyanebben
a pillanatban már becsukódik, a mély egésszé forr egybe
[a kíváncsi
tekintet előtt Az átadott át nem adott marad,
[amennyiben az átadás
mozdulatsora folyamatos, amennyiben semmi
[nem akadályozza
e folytonosságot

A szó az egyik edényből a másikba hasít bele Ami az egyik
edényben kimondott szó visszhangja annak a másikban

A mélytől a felszínig egészen a szövetstruktúráig
[minden leleplező
figyelem, a (már most a) masszívum nyiladékába
[dugott ujj

.....

[...]

azt mondd, hogy a gesztusok – túl sok a gesztus – elterelik a figyelmet attól, amit mondani kellene. Azt mondd: ma ismét bizalmatlanul nézel rám; ha gesztikulációkat a minimumra korlátozzuk, az erő a szavakba ömlik át és azokban összpontosul, mindabba, amit mondani szándékozunk, csak így lesz határozott és meggyőző a beszédünk; beszélsz – nem gesztikulálsz, kezed az asztalon, az egyik tenyérrel fölfelé, azt nézem, mialatt beszélsz, vonalai határozottak, nincsenek elágazásaik, ezek csupán az elkerülhetetlen minimumra korlátozódnak; hallgatlak: határozottan és meggyőzően beszélsz, te beszélsz, én pedig hallgatlak – mialatt hallgatom a hangod, szórakozott gesztusokkal kitapogatom benne az ígeköltők bemélyedéseit és kigömbölyödéseit: macskáháit, a vonzatok bizonytalan és hízelkedő gyengéit, hagyom, hogy átcsusszanak a kezem alatt, hagyom, hogy – forrón és lágyan – betévedjenek a fülembe

[...]

.....

valaki más is kiabálhat
(valaki helyett)
kiabálhat valaki más helyett
kiabálhat más helyett –
maga helyett
kiabálni lehet valami mást is
(valami helyett)
ha elfelejtettük
ha nem tudjuk
hogyan és mit kell kiabálnunk
ebben az esetben
mást is lehet kiabálni (valami helyett)
kiabálni más helyett – mást kiabálni
(valami helyett)
elfelejteni és furcsa mód felhangzani
a kiabálásban – melyben nem ismersz magadra

[...]

Tóth László fordítása

.....

MARTIN DZÚR

(1981)

.....

Élelmiszer – minden megjegyzés nélkül

Sú potraviny, ktoré nepotrebujú komentár...

Az áruházakban kenyér után nyúlunk
s terpszkedik lelkünkben a reménytelenség.
A végéhez közeledik ez a semmilyen, esős nyár
míg feszülten téblábolunk a polcok mentén.
Az érzéseket már nem raboljuk el
önmagunktól, így június közepén,
de az év reménytelen hosszú rítusa
lelkünk mélyén muhart arat.
Tán halovány, pontatlan a hasonlat,
egy nyugtalan gondolat riaszt:
nem lesz kenyér.
Bizonyos, ha az ősz is esős lesz
ily ázottan semmi nem feszül, nem robban...
Kenyeret!
Ha esős lesz az ősz,
a lélek legbévül is kiégphet.

Gágyor Péter fordítása

.....

Otthon, nálunk II.

U nás doma II.

Azok a szép nyarak északon
pásztortüzek égtek mindenhol
és fellobbantották a lelket
valaha...
Nálunk ma a nyarak lángtalanul telnek
lassan, fáradtan.
És már csak hőség van!
Itt délen ez a meleg és a csönd oly reménytelen.

Gágyor Péter fordítása

Elvesztett paradicsom

Stratený raj

I.

Sír a cigány harmonikája egy elfeledett vonatszerelvényen.
A lába a padlón veri a taktust.
Elszundítasz, tested félig meztelen.

II.

Ez az utolsó nyári éjszaka,
s mi virrasztunk, csak így, ruhátlan.
Majd jóval hajnal előtt
egy ima hallszik, oly bátortalan.
Egyszer tán megéljük,
hogymennyien,
minden erőlködés nélkül,
majd őszintén
nevetünk.

III.

Nem érted meg az elnémuló poétát,
nem szereted a vasárnapot követő napot
az idei ősz gondtalan ámulatát
rezzenéstelen arccal és nyikorgó cipőben
átmulattad, de a hold majd úgyis megles,
amikor a lábad cipőtlen.

Gágyor Péter fordítása

MIRKA ÁBELOVÁ
(1985)

.....

Vlasta / ennyi szépségtől izzadtan

Vlasta / spotená z tol'kej krásy

Amikor férjét átdugja
az üveg nyakán
ott marad beszorulva néhány hétig

Ő azalatt mos, szoptat, bedugja
[a végbélkatétert, pénzt számol
átöltöztet
s természetesen
tisztába tesz

Elvégre minden kapcsolatban
működésképtelen valami

Ezalatt a férfi az üvegnyakban lábaival kalimpál
beszorult a hasa

a nő aztán kihúzza

.....

Az élet ennyi szépségétől izzadtan
az ing mandzsettájával megtörli homlokát
s a szemét

A gyermek a bölcsőben
vár

Elvégre minden családban
működésképtelen valami

G. Kovács László fordítása

.....

Etela / tompa ütközés után

Etela / po tupom náraze

Úton Horvátország felé
elütnek egy rókát

– együtt még sose
ütöttek el semmilyen rókát –

Csak annyit tud mondani:
vigyázz, róka!

Aztán ezt mondja:
egyszer meg kellett történnie
S aztán még:
ne állj meg, kérlek

A tompa ütközés után
a benzinkútnál ellenőrzik a karosszériát
[és a beszorult flakonokat

Figyeli őt
ahogy vérrel világít
az éjszakába
a rendszámtábláról lógó lábra

Etela azt mondja magának, milyen klassz
nőnek lenni
odabent ülni
nem hinni az emancipációban

G. Kovács László fordítása

.....

Žofia / a megfizethetetlen

Žofia / na nezaplatenie

Új folyóiratot vesz észre a piacon ezzel az alcímmel
„arról, hogyan legyünk jó feleségek, szeretők, anyák”

Eszébe jut a férje

hányat megéltek már az évek során
a nővért a neurológiáról, a filozófia szakos diáklányt,
a pincéernőt a lebujsban, ahova egy utolsó sörre járnak,

a politológia szakos diáklányt, az ismert műsorvezetőt,
az utóbbi legjobb barátnőjét, egy munkanélküli nőt, egy
légikisasszonyt,

az eladónőt a háztartási eszközök boltjában, a kurátort,
az ismeretlen politikus feleségét, a vállalati jogásznőt,

a formatervezőt, a szomszédban lakó kereskedelmi kép-
viselőt, a sikertelen modellt, akinek azonban hosszú
lábai voltak

A férjek szeretői olyasfélék a feleségek számára,

[mint az újkori házi kisállatok

ha nincsenek ilyenjeid

a világ gyereknevelésre, bevásárlásokra, a tévéhíradóra

[vagy a legújabb sorozatra korlátozódik

néhány mondatra arról, mi volt a munkában

Egyszer csak nincs miről beszélgetni

nincs miért sírni

nincs ok virágokra

A jó szerető a feleség számára megfizethetetlen

Eldönti
hogy annak a mostaninak
előfizet
erre az új folyóíratra

G. Kovács László fordítása

.....

Tóth László
EGYÜTT ÉS KÜLÖN

.....
*Adatok és adalékok a szlovák költészet
magyar fordításához**

*„mert az emberek, akár egy nyelven,
akár különböző nyelven beszélnek,
egymással érintkeznek, egymásra
hatnak.”*

(Bartók Béla)

1.

Néhány éve meghívtak egy tanácskozásra, mely A „k. u. k.” örökség a közép-európai identitás kialakulásában tárgyát volt hivatott körbejárni. S bár külön Monarchia-kutatással vagy összehasonlító irodalomtudománnyal nem foglalkoztam addig, mivel szinte egész életem a szlovák irodalom, költészet közelében – sőt, mondhatni: vele szimbiózisban – telt, fél évszázados olvasói és fordítói tapasztalataim okán, felszólalásomhoz kiindulópontul a költészet kétségtelen személyes, illetve nemzeti – s továbbmenve talán valamiféle közép-európai – identitásképző jellegének, jelentőségének, erejének paradigmáját választottam. Szűkítve a kört, a szlovák és a magyar

.....
* Antológiánk zárótanulmánya egy korábbi – eredetileg a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének 2017. november 16-án Budapesten megrendezett, A „k. u. k.” örökség a közép-európai identitás kialakulásában című „műhelytalálkozójára” készült – előadás szövegének az átdolgozása.

költészet kezdetben kétségtelen, de kisebb-nagyobb mértékben később is meglevő, s a továbbiakban is *lehetőséges* kölcsönviszonyáról igyekeztem felvetni néhány gondolatot – a műfordítások tükrében. Mivel azonban az ilyen vizsgálataink rendszerint – ha nem is mindig – a magyar irodalom külföldi recepciójára, fordítására irányulnak, megfordítottam a dolgot, és előadásomhoz egy *külföldi* irodalom, egy szomszédos nemzeti költészet magyar fordításának alakulását vettem alapul, figyelve közben az általánosítható(bb) tanulságokra és a jelenlegi helyzetre is. Hozzátevé, hogy bár egyes nagy népek és nemzetek költészetének magyarországi recepciójánál, recepciótörténeténél, hazánkbeli fordításánál és hatásánál itt-ott még el-elidőzünk, a kisebb nemzetek költészetének magyar fordítás- és hatástörténetéről már rendre megfeledezünk. Így, ha érintettük is olykor, csak ritkán foglalkoztunk eddig – illetve nem a kíváncsított mértékben és mélységben – a szlovák költészet magyar fordításának, recepciójának kérdésével.¹

A közös haza 1918-ig azt is jelentette, hogy népeinek, nemzeteinek kultúrái, irodalmi egymással természetes kölcsönviszonyban, erős kölcsönhatásban alakultak, fejlődtek. Kezdve a népi kultúrától, illetve a népköltészettől, népi epikától, hisz tárgyunkat tekintve is ismeretesek a magyar és a szlovák népdalok, illetve más népköltészeti műfajok közti átjárások (ídevé a találós kérdéseket is), szellemi-lelki rokonságok, téma- és motívumazonosságok, melyek esetenként teljes egyezést is mutat(hat)nak egymással. Sziklay László beszél egy helyütt arról a „közös költői hagyományról”, mely „mindkét nép költészetében több évtizedre, sőt esetleg évszázadra, valahová az ének-

.....

¹ A szlovák költészet magyar recepcióját lásd Käfer István, B. Nádor Orsolya, Szőke József könyveinél.

vers, a históriás énekek korába nyúlik vissza, s amelynek – természetesen – megvan a maga szoros összefüggése a két nép közös sorsával és életmódjával”. Ugyanitt arról is szól, hogy: „A magyar és a szlovák irodalom számos korszakában számos költői alkotás közt lehet strukturális rokonságra bukkanni”, ami „a közös társadalmi-gazdasági fejlődés, illetőleg feltételek eredménye”. De ismertek például régi irodalmunkból az olyan kétnyelvű, kétkultúrájú – szlovák és magyar nyelven egyaránt verselő – költőink, alkotóink is, példaként a spontán és természetes módon kialakult kétnyelvűségre, mint a 16–17. század fordulóján Rimay János, vagy a 17. század eleji Beniczky Péter és Madách Gáspár voltak. (Ugyanakkor Amade László egy némely verséből is az derül ki, hogy maga is tudott szlovákul, s van olyan verse, a *Lila moja Lila...* – Tőzsér Árpád foglalkozott vele részletesebben –, melybe tudatosan kevert szlovák szavakat és kifejezéseket is.) Lényegesnek tűnik e tekintetben Csehy Zoltán megjegyzése Beniczky Péterről, miszerint verseiben „mindkét nyelv megtermékenyítve hatja át egymást”, s e kettősnyelvűség, kettőskultúrájúság ellenére – bár verseiben „látszatra két nyelven szólal meg” – „mégiscsak egyetlen nyelven beszél”. Aztán itt vannak a kuruc kori kevert nyelvű népdalaink vagy a további szlovák–magyar makaróniversek ismert példái, netán a diák- és iskolai folklór magyar–szlovák kevert (vegyes) nyelvű versei is.²

Tehát népeink, íróink, irodalmaink egészen 1918-ig úgy mond *tanulni* is jártak egymáshoz, illetve együttélésük az egymástól tanulásuk ösztönzője is volt. S jöllehet a szlovák költészet, de talán még inkább a kezdeti szlovák regény is az elején strukturáltabb, friss világirodalmi

.....

² Persze nem ritkák mai költőink verseiben sem a tudatos nyelvkever(ed)ések, a szlovák nyelvű betétek, szavak, így például Tőzsér Árpád, Varga Imre vagy a szlovák–magyar makarónivers hagyományát is felelevenítő Bettes István és mások műveiben.

hatásokat is tükröző magyar epikán tartotta fél szemét, és annak mintáit igyekezett magába fogadni. Miként ismert az is, hogy például Jókai, Mikszáth, Krúdy megnyit merített a szlovák folklór- és kultúrkincsből, s persze maga a nyelv sem volt idegen a számukra (mi több, azt is tudni, hogy Jókai gondolkodásában milyen fontos helyet foglalt el többek közt a szlovák irodalom magyar nyelvű közvetítésének – megismerésének és megismertetésének – elképzelése). Igaz, a szlovák nép, nyelv, kultúra, irodalom nem *külföldi*, s nem idegen volt a számukra, hanem *hazai*, melyekhez az egymásmellettiség évszázados sorsközössége fűzte-kötötte őket. A szlovák irodalom kezdeti, illetve egészen az 1918-ig terjedő szakaszára (szakaszaira) vonatkoztatva a „kétnyelvűség” addig használt fogalma helyett az 1970-es években egy fiatal szlovák irodalomtudós, Rudolf Chmel bevezette a sokkal árnyaltabb, kifejezőbb „kettős irodalmiság” fogalmát, mely kettős figyelem, kettős műveltség, „kettős honosság” jelei – igaz, néhol csak nyomokban – a fentiekén kívül más vonatkozásokban is kimutathatók. 1918-ig mindenképpen. Mi több, e „kettős irodalmiság” jellemző módon nemcsak az egyes alkotók esetében, hanem némely művek témaválasztásában, illetve magának az irodalmi folyamatnak – maguknak az irodalmi folyamatoknak – az alakulásában is megfigyelhető volt. A közös haza megszűntével – a Monarchia felbomlásával és a Csehszlovák Köztársaság létrejöttével – a mindaddig „együtt fejlődő-élő” s egymást különböző szinteken és mértékben megtermékenyítő magyar és szlovák kultúra a *külön-fejlődés*, a *szétfejlődés* útjára lépett, így a szlovák irodalom Trianon után a magyar(országi) írótól is egyre távolabb került (és viszont), s noha időről időre a változás bizonyos jelei is kecssegtettek, figyelme általában csak rapszodikusán fordult felé (és persze megint csak viszont). A nemzeti és a legalább részleges államszervezeti önállósodással 1918 után a szlovák irodalom új szervezeti-szerkezeti keretek

között s új utakon indult, ami magyar viszonylatban a szlovák írók, olvasók, intézmények részéről is az említett „kettős irodalmiság” folyamatos gyengülését hozta, sőt napjainkra sok vonatkozásban annak eltűntét, megszűntét állapíthatjuk meg.³

A 20. századi szlovák költészet 1918–1919 utáni első évtizedeit a hagyomány-, hely-, illetve szerepkeresés és -teremtés gesztusai, valamint az önálló intézményesülés adta lehetőségek felismerése és kiaknázása jellemezte. Másfelől a csehekkel közösen alkotott új állam a szlovák irodalom számára egyre inkább az addig tőle messzebb eső Prágát hozta elérhető közelségbe, s a velük együtt alkotott közös haza háromnegyed évszázada szlovák szempontból egyre inkább egy szlovák–cseh „kettős irodalmiság” kialakulásának a feltételeit is megteremtette. Ennek eredményeként a századfordulói, illetve századeleji Pavol Országh Hviezdoslav-féle realista és elsősorban a saját nemzeti hagyományokból építkező lírai és epikus költészet, valamint Ivan Krasko már a szimbolista vívmányokra is figyelő, ugyancsak századeleji költészetének továbbélése, továbbvitele mellett a szlovák poéták számára is megnyílt – Prágán keresztül – Európa. Ami – kiegészülve azzal, hogy így a szlovák líra az európai hatásokra és avantgárdra fokozottan figyelő és érzékeny cseh költészetnek is a közvetlen közelségébe került – frissítően és gazdagítóan hatott a két világháború közti és a második világháború alatti szlovák költészetre is.⁴

.....

³ Példák, szabályt erősítő kivételek azért akadnak azóta is: az ismertebbek közül mindenekelőtt Vojtech Kondráté (haláláig), továbbá Karol Wlachovskýé vagy akár Míla Haugováé, Peter Macsovszkyé, az újabbakat nézve pedig Jitka Rožňováé.

⁴ Így például a még a magyar költészetben és Adyn nevelkedett, Párizst járt, ám magyar barátaival, különösen Szabó Lőrincsel továbbra is szoros kapcsolatot tartó, francia, magyar, angol, német és orosz költőket egyaránt fordító Emil Boleslav Lukáč moderniz- ➤

Ahogy Szalatnai Rezső fogalmazott 1936-ban: kora szlovák irodalma „nemzeti tradíciókat sóvárog és kiegyenlítődsre törekszik a nyugattal”.

2.

A szlovák (nép)költészetre elsőként az 1866-ban, a Kisfaludy Társaság kiadásában megjelent – Szeberényi Lajos, Lehocky Tivadar és Törs Kálmán fordította – *Tót népdalok* irányította a magyar olvasó figyelmét. Gáspár Imre 1879-es *Hazánk tót népe – A tót nép, a tót költészet* című kötete viszont már kora ismert szlovák költőit is közli (többek közt egészen az ekkor még pályája elején álló, magyarul még mindig, de már szlovákul is verselő Pavol Országh Hviezdoslavig). A szlovák költészet magyar fordításának e kezdeteit az 1918–1919-es főhatalomváltás után egészen az 1989-es rendszerváltásig – mondhatjuk, több-kevesebb rendszerességgel – a Magyarországon, illetve Csehszlovákiában kiadott, egymást váltó további antológiák és önálló költői válogatások sora követte.⁵ Igazi kuriózumnak számít a szlovák lírát a népköltésztől az akkori legfiatalabbakig, Ján Smrekig és Emil Boleslav Lukáčig bemutató, néhány magyartalansággal és nyelvi-stilisztikai erőszaktevéssel is tarkított, többségében azonban jól megoldott *Anthologia szlovák költőkből*

.....

- ▷ musára, vagy a magyar nyelvet még szintén magyar iskolákban tanult Ján Smrekre és Valentin Beniakra, valamint az 1930-as évek szlovák szürrealistáira, helyi kifejezéssel: nadrealistáira.

⁵ Kevésbé ismert, hogy az új államban elsőként magyarra fordított szlovák kötet is verses mű volt: a közben a szlovák költészet klasszikusává vált, 1921-ben elhunyt Pavol Országh Hviezdoslav *A császár felesége* című elbeszélő költeménye Schöpflin Géza – Schöpflin Aladár testvéröccse – átültetésében. Később, már a második világháborút követően Monoszló Dezső (1958), azután ▷

(Academia Könyvkiadó, Pozsony), melyet a kiváló szlovák költő-irodalomtörténész, Štefan Krčmery – még Krčmery István néven – jelentetett meg 1925-ben. Máig értékelhető fordítói és színes, többfelé figyelő válogatói munka a Darvas János – a színész Darvas Iván édesapja – nevéhez köthető *Hegyország hangja* 1934-ben (Kazinczy Könyv- és Lapkiadó, Pozsony), bár egyik korabeli kritikusa szerint: „Az értékes női gárda teljesen száműzve van a gyűjteményből”. Ezt 1936-ban a pozsonyi Eugen Prager Könyvkiadónál a *Cseh és szlovák költők antológiája* követte Anton Straka, a budapesti csehszlovák követség sajtótitkára, a magyar irodalom lelkes híve szerkesztésében és a legjelesebb magyar(országi) költők: József Attila, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula és mások fordításában; valamint a négykötetes *Szlovenszkói Magyar Írók Antológiája* szlovákiai magyar műfordítóknak szentelt, Szalatnai Rezső szerkesztette 3. kötete a nyitrai Híd kiadásában, 1937-ben. S bár ezek a gyűjtemények szlovákiai kiadóknál jelentek meg, az 1930-as évek egyre veszterhesebb atmoszférájában Magyarországon is széles körben elterjedt – s nem kisebb személyiségek, mint Bartók Béla és Németh László nyomán – a közép-európai, szomszéd népek kultúrájának, irodalmának megismerése és közvetítése iránti igény, valamint a kölcsönhatások és párhuzamosságok feltárásának gondolata, melynek olyan fontos fórumai voltak, mint Gál

-
- ▷ 1983-ban *Az erdőőr felesége* címmel Cselényi László is lefordította e nagyszabású opust, majd Monoszlóy Hviezdoslav egy további verses epikai művét, az *Ezso Vlkolinszkyt* (1960) is átültette magyarra. A szlovák költő lírai darabjainak jeles fordítói közé tartozik még a *Véres szonettek* (1966) átköltő Rácz Olivér, továbbá mások mellett – az Európa Könyvkiadónál Budapesten megjelent, 1961-es, reprezentatív, Kardos Pál szerkesztette és kizárólag magyarországi költők fordította, kétnyelvű *Versekben* – Kálnoky László, Mándy Stefánia, Rónay György és Weöres Sándor is.

István Apollója (1934–1939-ben) vagy Csuka Zoltán *Lát-határa* (1933–1944). Utóbbi például „a jugoszláv, román és csehszlovák irodalmi és művészeti élet ismertetését” jelölte meg legfontosabb feladataként, hozzátéve, hogy: „Minden politikai vonatkozáson túl is fontosnak tartjuk, hogy az e népekkel együttesen élő magyarság ezeknek a szomszédos népeknek irodalmát, kultúráját ismerje” (Fried István).⁶

Már a második világháború, illetve az 1948 utáni megváltozott politikai helyzetben – az úgynevezett „szocialista tábor” népei barátságának lózungja nevében is – szintén fontos szerepük maradt (lehetett volna?) a cseh és a szlovák költészet magyar nyelvű antológiáinak. Az első e sorban a csokornyai népdal mellett egy híján hatvan poétát felsorakoztató, szintén jeles kortárs magyarországi lírikusok és műfordítók seregét foglalkoztató, a kor irodalompolitikai és irodalomszemléleti elvárásaihoz illeszkedő *Cseh és szlovák költők* (Budapest, 1953) Hegedűs Zoltán és Kovács Endre szerkesztésében. S ha lehet, ennél is gátlástalanabban érvényesítette a kor sematikus irodalomszemléletét a tizenhat költő pártos verseit egybeboronáló, azokhoz kizárólag szlovákiai magyar műfordítókat toborzó, Tóth Tibor szerkesztette *Mai szlovák költők* (Pozsony, 1954). Költészet- és értékszemléletét tekintve viszont már szerencsésen túllépett e két gyűjteményen a Zádor András szerkesztette „kazettás” antológia, *A mai szlovák líra kincsháza* (Budapest, 1966) tizenhárom költőjének szentelt, s két kivétellel magyarországi műfordítókat foglalkoztató nyolc kis kötete. Az 1945 után indult szlovák költőket – szerkesztésében – elsőként átfogóan bemutatni szándékozó, magyar-

.....

⁶ Minek kapcsán esetleg arra is szorongva gondolhatnánk, van-e, illetve miért nem lehet, miért nem lehetnek ma – a közép-európai kis népek globalizálódásának idején főleg – ilyen folyóirataink, folyóirataink.

országi és szlovákiai magyar műfordítókra támaszkodó *Gyűjtőpontot* (Pozsony, 1984) a rendszerváltásig még két további gyűjtemény követte (mindkettő Zádor András szerkesztése, s mindkettő Budapesten): a *Cseresznye- virágok balladája* (a Kozmosz Könyvek világirodalmi sorozatában 1986-ban) a históriás énekektől, valamint a népdaloktól és a népballadáktól kezdve egészen a harminckét éves Daniel Hevierig öt évszázad szlovák költészetéről ad áttekintést, míg a *XX. századi cseh és szlovák költészet* ugyanazon évben, címének megfelelően válogat negyvenhárom szlovák poéta verseiből (az Európa Könyvkiadónál). Ebbe a sorba illeszthető még 1982-ből a jugoszláviai szlovák költészet Koncsol László szerkesztette és fordította antológiája, a *Mélyföld* (Újvidéken) is.

A rendszerváltás utáni időszakot végül két további, többszerzős versválogatás jelzi: *A kétfejű macska* (Duna-szerdahely, 1996) és a *Gyalogösvények a magasba* (Budapest, 2016) – mindkettő fordításomban. Ez utóbbi évben *Szlováknak lenni csodás...* címmel egy vegyes műfajú válogatás is napvilágot látott Németh Zoltán szerkesztésében a szegedi Tiszatáj Könyvek sorozatban, mely a korábbiakhoz képest már új(abb) fordítókat is bekapcsol – a mai negyveneseket – a szlovák líra magyar tolmácsolásába: az említett Németh Zoltánon kívül Beke Zsoltot, Csehy Zoltánt, Mizser Attilát és Polgár Anikót. (S a szlovák líra magyar fordítói közül az ő nemzedékükhöz, a mai negyvenesekhez tartozik még Pénzes Tímea és Merva Attila is.) Természetesen itt kell szólnunk a szlovák népköltészet magyar nyelvű – s a népmesekötetekhez képest meglehetősen ritka – antológiáiról, amilyen a már említett *Tót népdalok*, valamint – két kiadásban is – Csuka Zoltáné volt (*Fényes a tűz lángja*, Budapest, 1962, illetve Pozsony, 1974); a legfrissebb e sorban pedig Varga Imréé, a *Tölgyfa- testvér* (Napkút Kiadó, Budapest, 2016).

Megemlítendő itt, hogy 1948 után – különböző viz-
szásságok és negatív tendenciák mellett – a könyvkiadás

államosítása, illetve az 1953-ban megkötött csehszlovák–magyar közös könyvkiadási egyezmény folytán jelentősen megnőtt a magyarra fordított szlovák verses és prózai művek száma is. Emellett azonban igazat kell adnunk Fried Istvánnak, aki 1984-ben arra figyelmeztetett, hogy a kulturális egyezmények „segítik ugyan a kölcsönös ismerkedést, de jórészt hivatalossá is teszik”, és megfosztanak a „spontán rácsodálkozás örömétől”, a „mennyei mutatók bűvöletében és lapos megelégedettségében” tartja azt, amit „lelkesedésnek, elhivatottság érzésének kellene magas hőfokra szítania”. A közös könyvkiadási egyezmény tárgyunkat illetően azt is jelentette, hogy a cseh és a szlovák irodalom rendszeres kiadása elsősorban a csehszlovákiai magyar kiadók feladata lett, amibe a magyarországi kiadók általában azzal kapcsolódtak be, hogy nagy – vagy *nagyobb* – példányban átvették azok fordításiirodalmi termését, de időnként saját kiadásban is megjelentettek egy-egy verseskönyvet (Laco Novomeský, Ján Smrek vagy Emil Boleslav Lukáč esetében például). Míg azonban a Szlovákiában készült kötetek fordítói között a hazai magyar műfordítók mellett rendszerint a magyarországiakat is szerepeltették, a Magyarországon szerkesztett válogatások egy-egy kivételtől eltekintve szinte kizárólag a magyarországi költőket, műfordítókat foglalkoztatták. És lényegében ezzel magyarázható az az 1989 előtti, illetve utáni időszak közti fontos különbség is, hogy míg korábban a szlovák líra fordításából a szlovákiai magyar műfordítók⁷ mellett a magyarországi költők, műfordítók is nagy számban kivették részüket,⁸ mára az – bár több egyéb ok miatt is –, talán az egyedüli

.....

⁷ Többek között Bábi Tibor, Tóth Tibor, Farkas Jenő, Rácz Olivér, Tőzsér Árpád, Cselényi László, Kulcsár Tibor, Ozsvald Árpád, Koncsol László, Veres János, Kulcsár Ferenc, Varga Imre stb.

⁸ Például a hatvanéves Rónay György 1973-as, a világlírában szemlélgető versfordítás-gyűjteményében a harminchárom éves >

Vörös István kivételével, szinte kizárólag a szlovákiai illetőségű vagy származású műfordítók „felségterületévé” vált. Ez alól kivételt képeznek néhány délvidéki (jugoszláviai) magyar (mint Ács Károly vagy Fülöp Gábor), illetve magyarországi szlovák költő (Gregor Papuček [Papucsek Gergely], Imrich Fuhl [Fuhl Imre] vagy Alexander Kormoš [Kormos Sándor]) szlovák versfordításai.

A fentiekhez tartozik még, hogy ebben az 1948–1989 közti, meglehetősen változatos kiadványsorban a klaszikus szlovák költészetet Andrej Sládkovič, Ján Botto, Janko Kráľ, Pavol Országh Hviezdoslav és Ivan Krasko magyar nyelvű válogatásai képviselték, a kortárs szlovák költők közül Ján Poničan, Andrej Plávka, Ján Kostra, Laco Novomeský, Emil Boleslav Lukáč, Ján Smrek, Vojtech Mihálik, Valentín Beniak, Pavel Bunčák, Milan Rúfus, Miroslav Válek, Ľubomír Feldek, Pavol Koyš, Július Lenko, Štefan Žáry, Rudolf Fabry, Vladimír Reisel és – a sor legvégén, már 1990-ben – Vojtech Kondrót kaptak egy vagy több önálló magyar nyelvű kötetet. Igaz, néhányan irodalompolitikai megfontolásból, hivatalos írói besorolásuknál vagy közéleti pozíciójuknál fogva kerültek e névsorba (mint például Milan Lajčiaktól az *Ének a nagy barátságról*, melyet a sztálinista irodalompolitika elsőként parancsolt 1952-ben a magyar olvasók asztalára), semmint verseik színvonala, illetve annak okán, hogy költői törekvéseikkel a magyar költészet számára is ösztönző példákat mutassanak. Természetesen verseik lapokban, folyóiratokban közölt fordításaival ennél nagyságrendekkel több szlovák költő opusai hozzáférhetők a magyar olvasó számára (számuk több százra tehető),

-
- ▷ Vojtech Kondrót is kiemelten szerepel, de rajta kívül megemlíthető még, a teljesség igénye nélkül: Baka István, Baranyi Ferenc, Eörsi István, Fodor András, Garai Gábor, Hajnal Anna, Rákos Sándor, Rózsa Endre, Székely Magda vagy Tandori Dezső neve is.

akik közül az antológiát is kapott jugoszláviai szlovák poéták mellett szórványosan a magyarországi és a romániai szlovák lírikusok egyike-másika is megtalálható.⁹

3.

A fentieket folytatva, nem kerülheti el a figyelmünket, hogy amíg a szlovák *nemzeti irodalmi térben* 1918–1919 után fokozatosan gyengült és magyar vonatkozásban mára csak nyomaiban maradt meg a „kettős irodalmiság” jelensége (helyette inkább a cseh irodalom felé alakult ki ilyen), ugyanez szlovákiai térfélen létrejött – és azt kell mondani, teljesen természetes és magától értetődő módon, meg kicsit szükségszerűen is – az államfordulat következtében *keletkezett magyar nemzetiségi irodalmi térben*. Ez különösen az 1960–1970–1980-as évekre erősödött fel, és esetenként irodalom- és irodalmihatás-közvetítő jelleggel, erővel is bírt. Nevezetesen a szlovák irodalom magyar fordításain, illetve egy-egy (cseh-) szlovákiai magyar író, költő művein is kimutathatóan érvényesülni kezdtek azok az impulzusok, sajátosságok, melyek az ekkorra a kortárs világirodalmi mozgásokkal már teljes szinkronba kerülő szlovák költészet, illetve

.....

⁹ Erre vonatkozólag újabb kimutatás nem készült, így csupán az érdekesség kedvéért említhető, hogy Fügedi Elek 1959-es, illetve 1963-as fordításstatisztikai vizsgálata 1500 körülre tette – a gyermekverseket és a népdalokat nem számítva – a nyomtatásban megjelent, magyarra átültetett szlovák versek számát. 1970-nel bezárólag pedig bizonyára – külön kutatás nélkül – el lehetne végezni ezt a számítást a cseh és a szlovák irodalom Káfer István-féle bibliográfiája, illetve 1945 és 1985 közti viszonylatban hasonló, bár csupán a csehszlovákiai magyar műfordítókra összpontosító, hozzáfetőleges összegzés is megoldható lenne Szőke József bibliográfiái alapján.

költők felől érkeztek hozzánk. Hogy példát is mondjak: Tőzsér Árpádnál, Ozsvald Árpádnál, Monoszló Dezsőnél, Gál Sándornál vagy az 1970-es *Egyszemű éjszaka* antológia költőinél, akik azokat a szlovák költészeti mintákat, verslehetőségeket is természetes módon szervesítették verseikbe, amelyek adott esetben a magyar lírában, illetve versnyelvben is nívumként hatottak. Régóta meggyőződésem ugyanis, hogy a 20. század második felének szlovák költői törekvései, főleg az 1960-as évektől, több szempontból is előtte jártak az ekkoriban nagy általánosságban eléggé hagyományos (korszerűtlen?) magyar líraszemléletnek. Többször emlegetett példám erre, hogy amikor 1984-ben megjelent a *Gyűjtőpont* című, huszonhat kortárs szlovák költő verseiből készített összeállításom, Endrődi Szabó Ernő – maga is kiváló költője és felkészült esztétája volt ez időszaknak – a meglepetés hangján és a felfedezés gesztusával írt róla, értékelésének a sokatmondó *Európa a szomszédban van* címet adva. Ezzel nemcsak a kortárs szlovák költészet (általános) értékeire utalt, hanem annak ilyen értelmezése is lehetett: a modern költészetet nézve Európa nem nálunk, Magyarországon, hanem a szomszédban: Szlovákiában van. Hasonlóképpen Zimonyi Zoltán is azt hangsúlyozta recenziójában, hogy: „A szlovák költészetben *világirodalom nyilatkozik meg*” (kiemelés tőlem – T. L.), s miután felteszi a kérdést, hogy ajánlható-e az „világirodalmi értéként” a magyar olvasó figyelmébe, úgy látja, hogy a kötet helyenként valóban nem csupán „szomszédsági értékűnek” mutatja azt.

De idézett recenzensek mire is gondolhattak, amikor így nyilatkoztak? Mi lehet az, összefoglalva, amiben az említett szlovák – s a korabeli cseh és lengyel – költők mások voltak, mint magyar társaik? Talán abban, hogy az élő és továbbörökíthető avantgárdnak sokkal szélesebb spektrumát, a költészetnek korszerűbb hangját, újszerűbb (kísérletezőbb) felfogását képviselték, mint

az 1960-as évek magyar lírája? Egyidejűleg a kozmikus magányával birkózó, a történelem s a társadalom által is megcsalt és magára hagyott, a diktatúrák szorításában végletes légszomjával küszködő, második világháború utáni modern személyiség létérzésének, létérzékelésének a megragadására általában is alkalmasabb és érzékenyebb, rétegzettebb poétikai-nyelvi eszközöket, valamint módszereket, nyelvszemléleti és költészetfilozófiai megfontolásokat mozgósítottak? Vagyis a szlovák költészet az 1950–1960-as évektől már teljesen más társadalmi, illetve kulturális közegben és rendben alakult, így az – nyilvánvalóan a csúcsaiban és kísérleteiben európai rangú cseh és a lengyel költészet *közelségének* köszönhetően is – a második világháborút követően már akkor közelebb került Európához, amikor nálunk Tandoriék-nak még az irodalmi konzervativizmus és szokvány kemény ellenállásával kellett megküzdeniük?

Vegyük most csak példának – s nem foglalkozva itt a hagyományokhoz közelebb, a referenciális-önéletrajzi elemeket mitikusra hangoló Milan Rúfus magasba törő lírájával – Miroslav Válek, majd utána Ján Stacho, Lubomír Feldek metaforaiskoláját, Ivan Štrpka nyelvi alkímiáját, vagy egy másik végleten Štefan Strážay szinte teljesen eszköztelen, tudatosan alulretorizált, civil költészetét, Ján Ondruš külön-nyelvét és külön-világát, Štefan Moravčík mesterkedő líráját, továbbá Ivan Mojík megújult nadrealizmusát (szürrealizmusát), valamint Ján Buzássy vagy Peter Lipka mitologizmusát, a később indulók közül Mila Haugová nőiséget és testiséget egyaránt transzcendentáló, valamint Daniel Heviernek a mindennapok apró eseményeit, szorongásait magával ragadó nyelvi játékossággal és leleménnyel felizzító vers-univerzumát, melyek mind olyan poétikai lehetőségeket, nyelvkezelési és szerkezetalakító technikákat képviseltek és képviselnek, amelyeknek a kor magyar költészetében nem volt és lényegében ma sincs pandanjuk (talán

csak Strážayé és Hevieré kivételével). Štrpkát vagy – főleg – Ondrušt pedig szokványos értelemben igazából fordítani sem lehet, mert az általuk patentírozott versnyelvet egyszerűen lehetetlen megközelíteni a kodifikált szlovák nyelv ismeretén alapuló tudásunkkal (mostanában Haugová versei is ilyenek), egyszerűen olyan magyar (vers)nyelvet kell(ene) hozzájuk létrehozni, amire nyelvünk nem biztos, hogy alkalmas, hiszen struktúrájában és nyelvilleg-grammatikailag is teljes mértékben elüt tőle. Ugyanekkor, őket követően, az 1980-as évek végére, illetve a rendszerváltás után, az 1990-es évektől indulókkal már két-három olyan újabb nemzedék is felnőtt, akik egyfelől „barbár nemzedékként” aposztrofálva magukat és feladva a „jól fésült költő” attitűdjét – a „magánélet költészetének” preferálásával már a korábbi irányoktól és irányzatoktól is tüntetőleg eltértek (mint például Ivan Kolenič és mások). További, magukat a szövegirodalom, szövegköltészet programjára, illetve a szöveggenerálás különböző eljárásaira és formáira egyszerre utaló „text generation”-nak nevező képviselőik pedig – például Peter Macsovszky, Michal Habaj, Peter Šulej – a verset célzatosan egyszerű textusnak tekintik, és elvetik a „világ szubjektivista esztétikai megerőszőkolásának” minden formáját. Ami fokozottan érvényes lehet napjainkra is, hiszen a 2016-os budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál szlovák díszvendégsége kapcsán Németh Zoltán több olyan új szlovák költőről is említést tett, akik „radikálisan tágítják azt, amit 2016-ban költészetnek gondolunk”.

Ha 1989–1990-ig a magyarországi kiadók csupán elvétve vállalkoztak is a szlovák irodalom, költészet megjelentetésére, a pozsonyi Madách Könyvkiadó évente tucatnyi szlovák író művét segítette napvilágra, köztük versesköteteket és a szlovákiai magyar műfordítók mellett bevonta a munkába, mint láttuk, a kortárs magyar irodalom jeles magyarországi képviselőit is. E kötetek azután a két ország közti könyvkiadási egyezmény sok kifogással illethető, más szempontokból eredményeket is hozó intézményének köszönhetően bekerültek a magyarországi forgalomba, helyel-közzel a kritika is foglalkozott velük, így ha szerény mértékben is, de jelen voltak a magyar művelődés és szellemi élet vérkeringésében. Ezért csupán fél-igazságnak gondolom a Kalligram Kiadó igazgatójának, Szigeti Lászlónak azt az egyébként rendkívül fontos és Közép-Európa-képünk és -stratégiánk szempontjából is kikerülhetetlen megállapításokat tartalmazó nyilatkozatát a 2000-es évek elején, mely azzal magyarázta a szlovák irodalom magyarországi népszerűsítésének nehézségeit, hogy a rendszerváltást megelőző „negyven év alatt mérhetetlen mennyiségű anyag ment át az államközi szerződés keretében Magyarországra, de ennek többsége – az értékes munkák mellett – inkább dehonesztálta ezeket az irodalmakat” (értsd: a csehet és a szlovákot). Mert ennél mélyebben lehet az oka annak, hogy például az 1995-ös *A kétfejű macska* után már szlovák költészeti antológia vagy szerzői kötet – eltekintve négy marginális példától – kerek két évtizeden át nem jelent meg magyar fordításban, sem Szlovákiában, sem Magyarországon. (Ez alól Mila Haugová vagy Peter Macsovszky magyar nyelvű verseskötetei sem számítanak kivételnek a Kalligram Könyvkiadónál, hiszen azok e kétnyelvű, kétkultúrájú költők magyarul írt opusait tartalmazzák.)

Nem sokban változik e kép akkor sem, ha figyelembe vesszük, hogy a rendszerváltás előtt is akadt néhány magyarországi lap, mely programszerűen követte, figyelte a kortárs szlovák irodalom, illetve költészet eseményeit (mint például – a Nagyvilágon kívül – az Új Forrás, a Tiszatáj, a Palócföld és elvétve néhány további: így az Új Auróra, a Forrás vagy a Kincskereső is). Mi több, egy-egy magyar(-országi és szlovákiai) folyóirat – némelyik elvétve, némelyik pedig több-kevesebb rendszerességgel – 1989 után is közölt szlovák költészetet (mint például a Magyar Napló, a Bárka, az Új Forrás, a Kalligram, a Magyar Lettre Internationale, a Nagyvilág, olykor a Parnasszus, újabban pedig a Jelenkor, valamint hullámlázó színvonalon a Magyarul Babelben internetes portál, továbbá a Szlovákiában kiadott Irodalmi Szemle, Opus és Szörös Kő), tovább gyarapítva a szlovák vers magyar fordítóinak névsorát is (például Hizsnyai Zoltánnal, Forgács Ildikóval és másokkal). Emellett többen válogatott műfordításkötetükbe is besorolták szlovák versfordításait (például Rácz Olivér: *Csillagsugárzás*, 1978; Cselényi László: *A pityang mítosza*, 1986; Tőzsér Árpád: *Mintha erdei állat volna és angyal*, 2002; Gágyor Péter: *Supermarket*, 2012; továbbá Baranyi Ferenc, Fodor András és mások gyűjteményei). Ugyanakkor arra is akad példa, hogy valaki a saját verseskötetébe illesztette be egy ciklusnyi versfordítását (Ozsvald Árpád: *Mindenre emlékezni kell...*, 1996; miként *Hármaskönyv* című, 1994-es kötetemben magam is helyt adtam Ján Ondruš *Epeállapotban* című verskatedrálisának). Szabályt erősítő kivételként említhető periférikus példáim pedig: Jozef Leikerttől rögtön kettő, a *Mulandóság* 2007-ben (fordításomban) és a *Lélekérintések* 2010-ben (Szászi Zoltánéban), valamint Peter Repka kötete, a *Struccok a városban* 2014-ben, Bettess István remek átültetésében, és az ugyancsak szlovák–magyar kettős kultúrájú Jitka Rožňová *Lámpaoltás* című kétnyelvű

verseskötete Péntes Tímea magyarításaival, de Merva Attila is már a második Habaj-kötetet fordította le magyarra (*Caput mortuum*, Pozsony, 2018, illetve *Michal Habaj* – nem tévedés, a szlovák költő saját nevét adta kötetének címeül! –, Budapest, 2020).

Mégis elmondható, hogy a szlovák költészet magyar (-országi) jelenlétének és recepciójának a könyvkiadás-támogatási rendszer, a piaci-üzleti szempontoknak a könyvterjesztésben, könyvkereskedelemben való eluralkodása, a könyvtárak, illetve az olvasók vásárlóerejének módosulása, az olvasói szokások gyökeres átalakulása – finoman fogalmazva – nem tett jót az elmúlt három évtizedben. Ami viszont, s ez is idetartozik, az utóbbi időben egyáltalán nem vonatkozik a szlovák szép-próza és történeti-politológiai-filozófiai irodalom megesszé friss, a magyar olvasó érdeklődésére okkal számot tartó újdonságainak – Szlovákiából való kivonulásukig elsősorban a Kalligramnak, illetve az AB-ART-nak köszönhető – magyar(országi) jelenlétére (igaz, a szlovák költészet magyar fordításainak kiadásától ők is elzárkóztak, noha mindketten jelentettek meg világ-lírárt is). Sőt néhány éve már egy-egy rangos(abb) magyarországi kiadó termésében is fel-feltűnnek a szlovák szerzők, prózaírók művei.

Nagyot lendített – ha időlegesen is – a szlovák irodalom magyar fordításán és kiadásán Szlovákia díszvendégsége a 2016. évi Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon, amikor vagy két-, két és fél tucatnyi fordításkötet jelent meg nyelvünkön a kortárs szlovák irodalomból, könyvtermésből, köztük két olyan, mely a lírára is tekintést adott (lásd fentebb). Igaz, ekkorra már figyelemreméltó erőfeszítések, elgondolások is születtek a szlovák irodalom (újbolí) magyarországi honosítása, illetve egy fiatal(abb) műfordítói gárda színre léptetése érdekében, amit a Visegrádi Alap nyújtotta pályázati lehetőségek, továbbá Deák Renáta aktivitásának, szervező-

munkájának és lelkesedésének köszönhetően a budapesti Szlovák Intézet fordítói szalonjai és Oázis-estjei, valamint egyfelől Oláh János, másfelől Karádi Éva Magyar Napló-beli, illetve Magyar Lettre Internationale-beli célirányos erőfeszítései egyaránt segítettek. Az említett kiadványok azonban a fesztivál lezárultával tudomásom szerint többségükben jelentősebb visszhang nélkül múltak ki, s úgy tűnik, e téren sok minden visszaállt korábbi „tetszhalott” állapotába. Amikor pedig a fesztivál után a Szlovák Tudományos Akadémia Világirodalmi Intézete, továbbá a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete tanácskozást rendezett Budapesten a szlovák irodalom 1990 utáni magyarországi recepciójáról, a szlovák költészet magyar fordításáról ismereteim szerint még annyi sem hangzott el, amennyi azért szóba kerülhetett volna.

Márpedig a prózához hasonlóan a kortárs szlovák költészet is érdemlegesebb és értékeesebb annál, mint amire magyarországi ismertsége, recepciója alapján következtetni lehetne. Talán az volna a gond, hogy a szlovák irodalom túl kicsi és túlságosan közeli ahhoz, hogy a magyar irodalmi és olvasói nyilvánosság érdeklődését felkeltse? S ha tény is, hogy a szlovák irodalom terjesztési lehetőségei Magyarországon meglehetősen behatároltak (a költészetéről nem is szólva!), egy-egy esetben a magyar kiadók és -terjesztők is túl gyorsan hivatkoznak arra, hogy azért nem adják ki vagy nem veszik át forgalmazásra valamely szlovák költő (író) könyvét, mert nincs irántuk megfelelő olvasói érdeklődés. Amibe, szerintem, a kiadói és terjesztői kényelem és felfogásbeli sztereotípiák is vastagon belejátszanak, illetve abba, hogy nem ismerik és nem is hajlandók (meg)ismerni azt, amiről beszélnek, vagy amivel akár foglalkozhatnának is.

A szlovák költészet magyarországi ismeretlenségének mindemellett történelmi, szociológiai és lélektani okai is lehetnek, amelyek a két nép máig meglevő, egymással szembeni előítéleteiben (is) gyökerez(het)nek.¹⁰ Pedig az előítéletekből is sok mindent megérthetnénk, például a költészet optikáján át nézve kapcsolatainkat, hajdani együttélésünket. Például azt, hogy amikor értetlenkedve állunk a szlovákság magyarokkal szembeni idegenkedése előtt, annak egyik magyarázatát akár a szlovák népda-
lokban is megtalálhatnánk. Abban mondjuk, hogy míg a magyar paraszti vagy cselédsorban sýnylődő rétegek uraikban csupán az elnyomójukat, kiszolgáltatottságuk okát látták, minden nacionális színezet nélkül (esetleg helyzetükért a német urakat, más korban a labancokat kárhoztatva), a szlovák népköltészetben már mindezért – szlovák földesúri, elnyomó réteg sokáig nem lévén –, mondhatni akár teljesen természetes módon a „magyar urak”, a „pesti [házi]urak” a felelősek. (Ne feledjük azt sem, hogy azok a nemzetiségiek, akik akár megélhetésük okán kerültek színmagyar közegbe, ott – hazájukban is – „idegeneknek” tartattak, s az idegenség érzésével küszködve, esetenként annak bélyegével kellett élniük.) Erre (is) utalva mondhatta Ľubomír Feldek még az 1980-as években egy budapesti diáktársaság kérdéseire válaszolva, hogy „a szlovákság órája másképpen jár”.¹¹ És tulajdonképpen ennek megértéséhez és átérzéséhez is segítséget kaphatnánk a versektől, a szlovák lírától. De ugyanez

.....

¹⁰ Ide is vonatkoztatható, e tekintetben is értelmezhető Kiss Gy. Csaba (ön)íróniától sem mentes megjegyzése, miszerint ők, mármint a szlovákok, „legalább tudnak mirőlunk, ha ez az ismeret negatív is”.

¹¹ Tanulmányosak ezzel kapcsolatban, illetve ide vonatkoztatva is értelmezhető a *Meghasadt múlt* című tanulmánykötet fiatal >

a szlovákok részéről is szükségeltetne, magyarán annak felismerése, hogy mindkét fél „órája” – más-más történelmi okból, de teljesen természetes módon – „másképpen jár”. És pontosan ez a „másképpen járás” sok olyan értéket, tartalmat, mozzanatot, cselekvési teret és lehetőséget is megmutathatna nekünk, amit a mi látásunk számára esetleg más optikák tehetnek csak érzékelhetővé. Esetünkben például a kortárs (vagy épp a mindenkori) szlovák költészet. Hogy – s ismét Zimonyi Zoltán szavaival – a „közelség ne csak hátrány legyen, s a szomszéd portáról átpillantó szem” *értékeket* figyeljen elsősorban, és ne csupán *érdekeket*.

Azaz amit annak idején Bartók Béla, az 1930-as években a szlovák és a magyar népzene vonatkozásában is a „dallamok kereszteződéséről” és a „dallamok visszakereszteződéséről” megállapított, érvényes (lehetne) a kortárs szlovák és magyar költészet kapcsolatában is, hiszen azoknak továbbra is bőven van (lenne) mit *tanulniuk* egymástól – így magyar költőinknek is napjaink szlovák költőitől. Ezért – s megint csak Bartókot citálva: „mert az emberek, akár egy nyelven, akár különböző nyelven beszélnek, egymással érintkeznek, egymásra hatnak” – felteszem a kérdést: érintkezik-e, hat-e egymásra napjaink szlovák, illetve magyar lírája? S ugyan a magyar költészet szlovák recepcióját, illetve a szlovák költők, írók, irodalom részéről történő fogadtatását most nem vizsgáltam, a kortárs szlovák költészet magyar(országi) recepciója, akár az 1989 előttihez képest is visszaesett, a magyar költőkre, illetve a magyar költészet jelenlegi

-
- ▷ magyar történészei e „másképpen járás” okait is vizsgáló tanulmányainak első darabjai Lagzi Gábortól, Kollai Istvántól, Sályi Lászlótól, Demmel Józseftől és Zahorán Csabától.

folymataira gyakorolt hatása pedig – ha egyáltalán lehet ilyesmiről beszélni – elenyésző. Ami viszont nem biztos, hogy üdvös a magyar költészetre nézve, mivel a szlovák lírában változatlanul olyan folyamatok (is) zajlanak, amelyek a magyar versbeszédet és versbéli kifejező eszközöket is gazdagíthatnák. Ahogy szintén Bartók mondta: „Idegen népek közötti érintkezés [...] új stílusok kialakítására is ösztönöz.”

És ezt kellene elfogadnunk útmutatás gyanánt a fentiek vonatkozásában is.

(2017–2018, 2020)

IRODALOM

A szlovákok már Budán vannak! – Körkérdés 2. (Németh Zoltán válasza.) » <https://litera.hu/magazin/interju/a-szlovakok-mar-budan-vannak-korkerdes-2.html> «
Hozzáférés: 2020. 08. 17.

Meghasadt múlt. Fejezetek a szlovákok és a magyarok történelméből. Szerk. Kollai István. Terra Cognita Alapítvány, Budapest, 2008.

Néhány adat a cseh, szlovák és magyar kölcsönös versfordításról. *Irodalmi Szemle*, 1959, 3. sz.

Még néhány adat a cseh, szlovák és magyar kölcsönös versfordításról. *Irodalmi Szemle*, 1963, 3. sz.

B. NÁDOR Orsolya: *A csehszlovákiai magyar nyelvű könyvkiadás bibliográfiája 1967–1988.* Madách Könyvkiadó, Pozsony/Bratislava, 1992.

CSEHY Zoltán: Egy kétnyelvű klasszikus. In BENICZKY Péter: *Gyémánt hasad vértől. Válogatott magyar és szlovák versek.* Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2002, 106. o.

CSEHY Zoltán: Arc, arcrongálás, maszkos játék. Az ún. szlovákiai magyar irodalom nyelveiről – vázlat. In

.....

- Nova Posoniensia VI. A pozsonyi magyar tanszék évkönyve.* Zborník Katedry maďarského jazyka a literatúry FiF UK. Szerk. Misad Katalin, Csehy Zoltán. Szenczi Molnár Albert Egyesület, Pozsony, 2016, 166–190. o.
- ENDRŐDI SZABÓ Ernő: Európa a szomszédban van. Az 1945 utáni szlovák költészet antológiájáról. *Palócföld*, 1985, 5. sz.
- FRIED István: A szlovák–magyar irodalmi kapcsolatok jellegéhez. In *Most–Punte–Híd. A Tiszatáj kelet-európai szemléiből*. Szerk. Olasz Sándor. Zenit Könyvek, Szeged, 1989, 82. o.
- FRIED István: Bartók Béla alapvetése. In uő: *Utak és tévutak Kelet-Közép-Európa irodalmaiban. Tanulmányok*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1989, 173. o.
- KÄFER István: *A szlovák és a cseh irodalom magyar bibliográfiája a kezdetektől 1970-ig*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985.
- KISS Gy. Csaba: *Magyarország itt marad*. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony, 1993, 67. o.
- MAREK Antal: Szlovák költők magyarul. Darvas János fordítása. *Nyugat*, 1934, 17–18. sz.
- MÁNYOKI Endre: Művekről – röviden. Gyűjtőpont. 26 mai szlovák költő. *Négy Évszak*, 1985, 5. sz.
- MORVAY Péter: A meggyőzés módozatai. Szigeti László, a szlovákiai Kalligram Könyvkiadó igazgatója. *Magyar Narancs*, 2000. március 16.
- ŠRANK, Jaroslav: Rukopis nechaný vo vani. Problémy mladšej poézie, problémy s mladšou poéziou 20. storočia I–IV. *Slovenské pohľady*, 2004, 3–6. sz.
- SZALATNAI Rezső: A cseh és szlovák irodalom. In *Szlovenszkói magyar írók antológiája 3. Műfordítók*. Szerk. Dallos István, Mártonvölgyi László, társszerk. Szalatnai Rezső. Híd – Szlovenszkói Magyar Irodalmi Társulat, Nyitra, 1937, 21. o.
- SZIKLAY László: A magyar–szlovák irodalmi kapcsolatok kutatásának elvi kérdései. In uő: *Visszhangok. Tanul-*

- mányok, elemzések, értékelések.* Madách Könyvkiadó, Bratislava, 1977, 123–124. o.
- SZŐKE József: *A csehszlovákiai magyar irodalom bibliográfiája I–IV./1–2.* Madách Könyvkiadó, Bratislava, 1982, 1984, 1986, 1992.
- TŐZSÉR Árpád: Rokokó csizma az asztalunkon... Amade László verseiről. In uő: *Egy diófa és környéke. Irodalomtörténeti tanulmányok.* NAP Kiadó, Dunaszerdahely, 1995, 59–64. o.
- ZIMONYI Zoltán: Gyűjtőpont. 26 mai szlovák költő. *Magyar Nemzet*, 1985. július 5.

A KÖTET SZERZŐI

.....

ÁBELOVÁ, Mirka 1985-ben Bajmócon [Bojnice] született; költő, szerkesztő, műfordító, dalszövegíró. A feminizmus elkötelezett szószólója. Újságírást tanult Pozsonyban. Négy verseskötete jelent meg eddig, a legutóbbi 2018-ban *Večný pocit nedele* [*Mintha örökké vasárnap volna*] címmel. Magyar fordításban, néhány folyóiratbeli megjelenése mellett, a *Szlováknak lenni csodás...* (2016) című antológiából ismerheti az olvasó.

... 160–164 ▶ Vlasta / ennyi szépségtől izzadtan ▶ Vlasta / spotená z toľkej krásy ▶ Etela / tompa ütközés után ▶ Etela / po tupom náraze ▶ Žofia / a megfizethetetlen ▶ Žofia / na nezaplatenie

ANOCA, Dagmar Mária 1951-ben született a romániai Nagylakon [Nădlac]; költő, író, irodalomtörténész, gyermek- és ifjúsági könyvek szerzője, műfordító. Húsznál is több könyve, verseskötete jelent meg, a legutóbbi 2014-ben *Stratený archetyp* [*Elveszett archetípus*] címmel. Magyar fordításban eddig mindössze egy-két versét közölték.

... 73–78 ▶ Egy hitetlen leány siralmai ▶ Nárek neveriacej ▶ Őszi napló meggyfával ▶ Jesenný denník s višňou ▶ Akácfa ▶ Agát

BÁTOROVÁ, Mária 1950-ben született Trencsénben [Trenčín]; germanista, szlavista, író, költő, prózaíró, esszéíró, irodalomtörténész. A Szlovák Tudományos Akadémia

.....

Világirodalmi Intézetének tudományos munkatársa. Több mint húsz könyve jelent meg, legutóbb 2018-ban *Už [Már]* címmel. Eddig csupán néhány versét fordították le magyarra.

... 70–72 ▶ Kagyló ▶ Mušľa ▶ Az öregek és a madarak ▶ Starci a vtáci ▶ Koldusok utcája ▶ Do ulíc bedárov

BELÁK, Blažej 1938-ban született Alsómatesicben [Dolné Motešice]; költő, író, szerkesztő, filológus. Prágában szerzett orosz szakos tanári oklevelet, később a Matica slovenská turócszentmártoni [Martin] központjában a Szlovák Nemzeti Könyvtár bibliográfusaként dolgozott. Több mint húsz könyvet – versesköteteket, prózát, mondafeldolgozásokat és helytörténeti munkákat – jelentetett meg, legutóbbi kötete az *Andante* (2015). Versei tudunkkal most olvashatók először magyarul.

... 13–17 ▶ A bot ▶ Palica ▶ Fésű és kenyér ▶ Hrebeň a chlieb ▶ Alzheimer bácsi ▶ Strýko Alzheimer

BENKOVÁ, Viera 1939-ben született a szerbiai Petrőcön [Bački Petrovac]; költő, író, szerkesztő. Belgrádban végezte el a cseh és szlovák nyelv és irodalom szakot, majd vajdasági szlovák lapoknál, valamint az Újvidéki Rádió szlovák nyelvű szerkesztőségében dolgozott. Több mint harminc kötete jelent meg (versek, regények, publicisztikák és gyermekkönyvek), legutóbbi regénye 2017-ben *Tri ženy, dvaja muži a ja...* [*Három nő, két férfi és én...*] és válogatott versei 2019-ben *Studňa [Kút]* címmel. Több verse olvasható magyarországi, valamint délvidéki és szlovákiai magyar lapokban, szerepel Koncsol László jugoszláviai magyar költőket bemutató *Mélyföld* (1982) című fordításkötetében is.

... 21–23 ▶ A föld hangjai ▶ Hlasy zeme ▶ A kút és a víz ▶ Studňa a voda ▶ A fa emlékezete ▶ Pamät stromu

BEŇOVÁ, Jana 1974-ben született Pozsonyban [Bratislava]; költő, író, publicista. Dramaturgiát végzett a pozsonyi Szépművészeti Főiskolán. Először versekkel jelentkezett, majd áttért a prózára. Több regénye is megjelent; köztük 2016-ban a *Café Hiéna* (*Elkísérési tervezet*) magyarul is, emellett 2016-ban novellájával szerepelt a *Férfi, nő, gyerek* című prózaantológiában. Magyarra fordított verseit különböző folyóiratokból ismerheti az olvasó.

... 139–142 ▶ [Az Isten...] ▶ [Pán Boh mal...] ▶ [Nalim egzotikus...] ▶ [Nalim je egzotický...] ▶ [Bambi mellett ülök...] ▶ [Sedím v kresle vedľa Bambi...]

BIELIK, Miroslav 1949-ben született Élesmartonban [Ostrý Grúň]; Turócszentmártonban és Pozsonyban élő költő, író, bibliográfus, irodalomtörténész. A Matica slovenská vezető tisztségviselője, illetve a Szlovák Nemzeti Könyvtár, majd a Szlovák Nyelv és Irodalom Nemzeti Intézete igazgatója. *Benátsky diptych* [*Velencei diptychon*], valamint *Kaleidoskopis* [*Kaleidoszkópia*] címmel regényei is megjelentek; összegyűjtött versei 2019-ben *Čas večne prítomný* [*Örökké jelenlévő idő*] címen láttak napvilágot. Magyarul tudtunkkal most jelenik meg először.

... 58–61 ▶ Nehéz a fejem ▶ Ťažká hlava ▶ Egy évtized végén ▶ Koncom jedného x-ročia ▶ Hidak a Dunán ▶ Mosty na Dunaji

BRÜCK, Miroslav 1964-ben született Szakolcán [Skalica]; költő, író. A pozsonyi nyomdaipari technikum elvégzése után visszatért szülővárosába. Néhány verse magyar fordításban is ismert.

... 115–117 ▶ Téli elakadás ▶ Zimné zlyhávanie ▶ A világ ▶ Svet ▶ Végállomás ▶ Konečná zastávka

BUZÁSSY, Ján 1935-ben született Kocsócon [Kočovce]; költő, műfordító, szerkesztő. Az egyetemet Pozsonyban végezte szlovák nyelv és irodalom, valamint könyvtár szakon. A kortárs szlovák líra kiemelkedő alkotója. Magyar

fordításban – a különböző szlovákiai magyar és magyarországi lapok, folyóiratok mellett – a szlovák költészet magyar nyelvű antológiáiban (*Gyűjtőpont*, 1984; *Cseresznyevirágok balladája*, 1986; *XX. századi cseh és szlovák költészet*, 1986) olvashatók a versei. A fiatal magyar(-országi) költők *Doporučené listy* [Ajánlott küldemények, 1983] című antológiájába Kiss Benedek verseit fordította szlovákra.

... 5–7 ▶ Az európai ember ▶ European ▶ Áldozat ▶ Obeta ▶ Kentauromachia ▶ Kentauromachia

CHMEL, Karol 1953-ban született Zólyomban [Zvolen]; költő, műfordító, szerkesztő. A pozsonyi Komenský Egyetemen szerzett diplomát. Költőként viszonylag későn indult, már harmincéves is elmúlt első versei megjelenésekor. Szláv nyelvekből fordít, a modern orosz, lengyel, szlovén, szerb és horvát irodalom jelentős szlovák átültetője. Magyar fordításban verseit az 1980-as évek második felétől közlik a szlovákiai magyar és magyarországi lapok; bőséges anyaggal szerepel a *Gyalogösvények a magasba* és a *Szlováknak lenni csodás...* című, 2016-ban megjelent antológiákban is.

... 79–81 ▶ nemzeti ételek ▶ národné jedlá ▶ ami megmarad ▶ zostáva ▶ A férfi, aki még reménykedik ▶ Tento muž ešte trvá na nádeji

DEMÁK, Miroslav 1948-ban született a szerbiai Ópázovában [Stara Pazova]; jelenleg Pozsonyban él; költő, prózaíró, műfordító, szerkesztő, könyvkiadó. Több mint húsz könyve jelent meg (ismertek tényirodalmi művei is), köztük 2019-ben a száz szerb költő verseit szlovák nyelvre átültető fordításkötetete. Magyarul eddig jugoszláviai és szlovákiai magyar lapok közölték néhány opusát, Koncsol László három versét sorolta be *Mélyföld* (1982) című, jugoszláviai szlovák költőket bemutató fordításkötetébe.

... 54–57 ▶ Angyalcsináló asszony ▶ Anjeličkárka ▶ Április ▶ Apríl ▶ Június ▶ Jún

DZÚR, Martin 1981-ben született; *Dekonštrukcia času [Az idő dekonstruálása]* című debütjét 2011-ben a legjobb szlovák elsőkötetesek díjával ismerték el.

... 157–159 ▶ Élelmiszer – minden megjegyzés nélkül ▶ Sú potraviny, ktoré nepotrebujú komentár... ▶ Otthon, nálunk II. ▶ U nás doma II. ▶ Elvesztett paradicsom ▶ Stratený raj

FELDEK, Ľubomír 1936-ban született Zsolnán [Žilina]; költő, prózaíró, műfordító, szerkesztő. A kortárs szlovák irodalom legjelesebb alkotóinak egyike, többtucatnyi verseskötet, regény, esszé, dráma, valamint gyermek- és ifjúsági könyv szerzője. Hazája kulturális életének kiemagasló alakja, akinek műfordítói életműve is pótolhatatlan. Szlovákiai magyar és magyarországi lapokban megjelent versei, gyermekversei, meséi és esszéi mellett magyarul a következő kötetek láttak napvilágot: *Virradat a ceruza körül* (versek, 1980), *Szomorú komédiák* (színművek, 1986), *Van Stiphout* (regény, 1990) és szerepelt a kortárs szlovák költészet magyar nyelvű antológiáiban is (*Gyűjtőpont*, 1984; *Cseresznyevirágok balladája*, 1986; *XX. századi cseh és szlovák költészet*, 1986). 1985-ben, illetve 1988-ban az *Ennivaló nagynéni* című zenés komédiáját Kassán és Budapesten is bemutatták magyarul. 2019-ben Balassi Bálint-átültetéseiből adott közre *Si palác, kde chcem byť doma* cím alatt – Tőzsér Árpád szaktanácsadói közreműködésével és Vojtech Kondrót két korábbi fordításának felhasználásával – kötetnyit (szlovák címét a *Hogy Júliára találja így köszöne neki...* egyik sorának átköltése adta).

... 8–12 ▶ Pozsonyi kávé Bratislavában ▶ Bratislavská káva ▶ Joszif Brodskij lakása ▶ Byt Josipa Brodského ▶ Tristan Tzara Lenin-nel sakkozik ▶ Tristan Tzara hrá šachy s Leninom

FERENČUCHOVÁ, Mária 1975-ben született Pozsonyban [Bratislava]; költő, műfordító, filmkritikus, szakíró, szerkesztő. Forgatókönyvírás és filmdramaturgia szakon

végzett a pozsonyi Szépművészeti Főiskolán, majd Párizsban nyelvészetet tanult. Hat verseskönyve jelent meg eddig, a legutóbbi 2020-ban *Černozem [Feketeföld]* címmel. Több versét is lefordították magyar nyelvre.

... 143–145 ▶ Az idő érzékelésének balesetei ▶ Nehody vnímania času ▶ A vonalak egyre gyakrabban kifutnak a keretből ▶ Línie začali pričasto vybiehať z rámov ▶ Nem múlik a nyár ▶ Leto nechádza

GELVANICSOVÁ, Silvia 1976-ban született Királyhelmeccen [Kráľovský Chlmec]; középiskolai tanár Bodrogszerdahelyen [Streda nad Bodrogom]. Legutóbbi verseskötete 2017-ben jelent meg *Divé maky [Pipacsok]* címmel.

... 149–151 ▶ nimfa ▶ dryáda ▶ Maradványok ▶ Pozostatky ▶ remegésben ▶ v rozochvení

GROCH, Erik Jakub 1957-ben született Kassán [Košice]; Kőperényben [Uloža] él, költő, tervezőgrafikus, könyvkiadó. Noha első verseskötete csupán 1989-ben jelent meg, szamizdatjaival már a hetvenes–nyolcvanas évek fordulójától a kassai underground ismert alakja volt. Verseit a magyar irodalmi lapok is szívesen közlik.

... 96–99 ▶ Történet ▶ Príbeh ▶ Amit a mai gyaloglásból hoztam ▶ Z chôdze dnešného dňa ▶ Szekularizált fa ▶ Szekularizovaný strom

HABAJ, Michal 1974-ben született Pozsonyban [Bratislava]; költő, író, irodalomtörténész. A pozsonyi Komenský (Comenius) Egyetemen szerzett szlovák nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet; a Szlovák Tudományos Akadémia Szlovák Irodalom Intézetének tudományos munkatársa. A kortárs szlovák irodalom posztmodern vonulatának kiemelkedő személyisége. Magyarországi és szlovákiai magyar lapok számos versét közölték, két antológiabeli jelenléte mellett (*Gyalogösvények a magasba*, 2016; *Szlováknak lenni csodás...*, 2016) két önálló kötetét is

lefordították a nyelvünkre (*Caput mortuum*, 2019; *Michal Habaj*, megjelenés előtt).

... 132–138 ▶ Ember aki nincs ▶ Človek ktorý nie je ▶ Preambulum / Ars poetica ▶ Preambula / Ars poetica ▶ Conquista ▶ Conquista

HAUGOVÁ, Mila 1942-ben született Budapesten; költő, műfordító, szerkesztő; a kortárs szlovák költészet számottevő alkotója. Szüleivel kiskorában költöztek Szlovákiába. Több mint húsz verseskötet, fordítás és memoár szerzője. Első verseskönyve viszonylag későn, harmincnyolc éves korában, 1980-ban álnéven látott napvilágot *Hrdzavá hlina* [*Rozsdavörös agyag*] címmel. A magyar költészet jelentős szlovák fordítója, számos kortárs magyar költő verseit ültette át szlovákra, köztük többeket önálló kötetekben mutatott be (de fordított angol, amerikai, német és japán irodalmat is). Magyar nyelven írt verseit *Őzgerinc* címmel jelentette meg 2000-ben. A szlovákiai magyar és magyarországi lapok számtalan versét közölték fordításban, melyek a kortárs szlovák líra, illetve irodalom antológiáiban (*A kétfejű macska*, 1997; *Gyalogösvények a magasba*, 2016; *Szlováknak lenni csodás...*, 2016) is megtalálhatók.

... 32–34 ▶ Eggyé válás ▶ Zjednotenie ▶ Távozni ▶ Odísť ▶ [Patog az erdő...] ▶ [Pokožka lesa...]

HEVIER, Daniel 1955-ben született Pozsonyban [Bratislava]; költő, író, műfordító, dalszövegíró, esszéista, szerkesztő, könyvkiadó. Esztétika szakot végzett a pozsonyi Komenský Egyetemen. Első verseskötetét tizenkilenc évesen jegyezte, azóta több tucat könyve látott napvilágot. Szinte mindegyik műfajban kipróbálta tehetségét, egyebek közt az egyik legsikeresebb szlovák gyermekkönyvíró. Szlovákiai magyar és magyarországi folyóiratokban számtalan verse, gyermekverse és meséje megjelent magyar fordításban, de antológiákban (*Gyűjtőpont*,

1984; *Cseresznyevirágok balladája*, 1986; *XX. századi cseh és szlovák költészet*, 1986; *A kétfejű macska*, 1996; *Gyalogösvények a magasba*, 2016) is szerepel.

... 82–85 ▶ Hamlet, aki most is őrült ▶ Hamlet, ako vždy šialený
▶ Párhuzam ▶ Paralela ▶ Borges szeme ▶ Borgesove oči

HRONEC, Vítazoslav 1944-ben született a szerbiai Pincédben [Pivnice]; költő, író, irodalomkritikus, bibliográfus, publicista, szerkesztő. Éveken át szerkesztette a *Nový život [Új élet]* című jugoszláviai szlovák irodalmi lapot. A jugoszláviai, illetve szerbiai szlovák irodalom egyik legrangosabb alkotója. Versei délvidéki, valamint szlovákiai magyar lapokban egyaránt megjelentek, s Koncsol László is beválogatta a jugoszláviai szlovák költők *Mélyföld* (1982) című antológiájába.

... 40–43 ▶ Határvonalon kívül ▶ Za čiarou ▶ Két tűz között II.
▶ Medzi dvoma ohňami II. ▶ Fiak I. ▶ Synovia I. ▶ Fiak II. ▶ Synovia II.

JUROLEK, Rudolf 1956-ban született Zákamenecklinen [Zákamenné]; költő, író, publicista, könyvkiadó. Kezdetben szakmájában dolgozott, majd újságíró lett, később saját kiadót alapított. Legutóbbi verseskötetét *Pol'né vety [Mezei mondatok]*, 2013] címmel adta ki, kisprózái *Pán Ó [Ó úr]*, 2019] címmel jelentek meg. Magyar fordításban eddig néhány verse ismert.

... 93–95 ▶ Hosszú, megnyugtató... ▶ Dlhá, utišujúca... ▶ [A harangok delet ütnek...] ▶ [Zvony odbíjajú poludnie...] ▶ [A kételkedés a legjobb módja...] ▶ [Pochybovať je najlepším prostriedkom...]

KOLENIČ, Ivan 1965-ben született Zólyomban [Zvolen]; Pozsonyban élő költő, író, képzőművész. Iparművészeti szakközépiskolát végzett, szabadfoglalkozású alkotó, nem tartja magát egyetlen csoporthoz, irányzathoz tartozónak sem. Közel húsz könyve látott napvilágot, folyóiratokban több verse is megjelent magyarul.

.....

... 118–120 ▶ (Sóhajtsunk, ne sírjunk...) ▶ (Povzdychnime, ne-
plačme...) ▶ (A gőgös...) ▶ (Pyšný...) ▶ (Még...) ▶ (Ešte)

KORMOŠ, Alexander [Kormos Sándor] 1941-ben született Pilisszántón, 2020. március 10-én hunyt el; költő, író, publicista, szerkesztő, zenész, műfordító. Munkásságából kiemelkedik a szerelmes verseit tartalmazó két-nyelvű kötete, az *Ohnivá kytica – Tűzscsokor* (1991). Szlovák és magyar nyelven egyaránt írt és fordított, ezekből többet a köteteibe is besorolt; versei magyarországi és szlovákiai magyar lapokban is megjelentek.

... 27–28 ▶ Világítótorony ▶ Maják

KUNIAK, Juraj 1955-ben született Kassán [Košice]; költő, prózaíró, műfordító, könyvkiadó. Tíz verseskötet adott ki, több könyv társszerzője, de vers- és gyerekirodalmi válogatások is fűződnek a nevéhez. A verseit több nyelvre is lefordították, de magyarul csupán néhány folyóirat-beli versközlése ismert; ő maga például Lackfi János verseit fordította anyanyelvére.

... 86–88 ▶ Havas Boldogasszony ▶ Rosa mystica – Snežná madona
▶ Harmatcsepp ▶ Kvapka rosy ▶ Rosa mystica ▶ Rosa mystica

LEIKERT, Jozef 1955-ben Aranyosmaróton [Zlaté Moravce] született; Pozsonyban élő költő, író, történész, tényirodalmi művek szerzője. Több mint harminc könyve jelent meg, köztük számos idegen nyelven is, magyarul két verseskötete: a *Múlandóság* (2006) és a *Lélekérintések* (2010).

... 89–92 ▶ Reggel ▶ Ráno ▶ A vak ▶ Slepec ▶ Csendben ▶ Poti-
chu ▶ Por ▶ Prach

MACSOVSZKY, Peter 1966-ban született Érsekújvárott [Nové Zámky]; költő, író, irodalomkritikus, esszéíró, műfordító, szerkesztő. A Nyitrai [Nitra] Pedagógiai Főiskolán szerzett szlovák nyelv és rajz szakos tanári képesítést; éveket élt külföldön. A szlovák posztmodern egyik meg-

alapozója és kiemelkedő alkotója. Több mint kéttucatnyi könyvet (versesköteteket, regényeket, kísérleti prózát, esszékönyveket) írt, többet álneven. Emellett műfordítói tevékenysége is jelentős: tucatnyi magyar könyvet ültetett át szlovákra, többek között Márai Sándortól három kötetet, Szentkuthy Miklóst, Oravecz Imrét és másokat; de kortárs szlovák költőket is fordított magyarra. Két-nyelvű, kétkultúrájú író, magyar nyelven írt kötetei: *Álbonctan* (1998); *Kivéve* (2000); *Hamis csapdák könyve* (2002); *Lapkvágatok* (2009); *Hálás anyag* (2009); legújabb versei *Miből készültek és hová tartanak* címmel előkészületben.

... 121–127 ▶ Daggerrotípa ▶ Daguerreotype ▶ A kéményt az ablakból ▶ Na komín z okna ▶ Amikor ezeket a szavakat ▶ Keď používam tieto

MIKOLÁŠOVÁ, Katarína 1963-ban született Zsolnán [Žilina] és maig itt él. Egy tervezőiroda munkatársa. Gyermekkönyveket is ír. Legutóbbi verseskötete 2017-ben jelent meg *Sonáta pre Zem [Szonáta a Földért]* címmel. Magyar fordításban tudtunkkal most olvasható először.

... 100–104 ▶ Beszlán 2004 ▶ Beslan 2004 ▶ Megértés ▶ Porozu-menie ▶ Levél a másik oldalról ▶ List z druhej strany

MIŠÁK, Peter 1950-ben született Rózsahegyen [Ružomberok]; Turócszentmártonban [Martin] élő költő, irodalomkritikus, publicista, szerkesztő, lexikográfus. Több mint húsz könyve jelent meg, közöttük versek, prózák, mondák, antológiaszerkesztések. Versei magyarul tudtunkkal itt látnak napvilágot először.

... 67–69 ▶ A CSÖNDRŐL EGYÜTT ▶ O tichu spolu ▶ Csöndben létezem ▶ V tichu sa nachádzam ▶ Dal ▶ Pieseň ▶ Tervem ▶ Môj plán

ONDREJČKA, Erik 1964-ben született Pozsonyban [Bratislava]; ma is itt él; költő, prózaíró, gyermek- és ifjúsági könyvek szerzője. Eredeti szakmája szerint geodéta.

.....

Tíz verseskötete jelent meg, a legújabb 2020-ban *Volanie [Hívás]* címmel. Magyarra eddig csupán néhány versét fordították.

... 109–114 ▶ Fenti és lenti madár ▶ Horný a dolný vták ▶ Lilith
▶ Lilith ▶ Gerlice ▶ Holúbok

PAPUČEK, Gregor [Papucsek Gergely] 1938-ban született Pilisszentkereszten; költő, műfordító, szerkesztő. Verseskötetei mellett szlovák népdal-, illetve népmesegyűteményt is kiadott, valamint két fordításkötet is fűződik a nevéhez. Megírta továbbá szülőfaluja monográfiáját és kilenc antológiában társszerzőként szerepelt. Legutóbbi kötete 2017-ben jelent meg *Hviezdne nebesá [Csillagos egetek]* címmel. Magyar költőket fordított (többek közt Weöres Sándor gyermekverseit) szlovákra, illetve szlovák költőket magyarra; számos versét közölték magyar nyelven.

... 18–20 ▶ A vers ▶ Báseň ▶ Őszi dal ▶ Jesenná ▶ Drága szép falum! ▶ Dedina moja

REZNÍK, Jaroslav 1942-ben született Rózsahegyen [Ružomberok]; Pozsonyban élő költő, forgatókönyvíró, drámaíró, gyermek- és ifjúsági könyvek szerzője, műfordító. Ismertek tényirodalmi munkái is, irodalom-, illetve helytörténeti műve a *Túry do literatúry [Túrák az irodalomba]*. Több mint húsz könyve jelent meg, legutóbbi verseskötete 2017-ben *Keď stíchne naša krv [Mikor elcsendesedik a vérünk]* címmel. Versei magyar fordításban most olvashatók először.

... 29–31 ▶ A vak ▶ Slepec ▶ Mosoly ▶ Úsmev ▶ Alma ▶ Jablko

RICHTER, Milan 1948-ban született Pozsonyban [Bratislava]; költő, drámaíró, műfordító, publicista, szerkesztő, könyvkiadó, diplomata; Dunajská Lužnáán él. A Nemzeti Irodalmi Centrum (Národné literárne centrum) munkatársa volt évekig, majd több írószövetség, valamint

nemzetközi szervezet tagja, illetve tisztségviselője lett. Versei magyar fordításban szlovákiai magyar és magyarországi lapokban láttak napvilágot. Legutóbbi kötete *Storočie, kruté stoočie* címmel 2019-ben jelent meg.

... 49–53 ▶ Rudi és a svéd zsidómentő ▶ Rudi a švédsky záchranca
▶ Én, a kvark, elkísérem a nagyszüleimet ▶ Ja-kvark odprevá-
dza starých rodičov ▶ A fény árnya – angaltoll? ▶ Tieň svetla –
pierko z anjela?

RUŽIČKOVÁ, Nóra 1977-ben született Pozsonyban [Bratislava]; költő, író, műfordító, vizuális művész. Képzőművészetet tanult, jelenleg a pozsonyi Szépművészeti Főiskola multimédia tanszékének adjunktusa. Legutóbbi kötete 2018-ban, Marianna Mlynárčikovával közösen, *abc* címmel jelent meg. Magyar folyóiratok több versének a fordítását is közölték.

... 152–156 ▶ a levegő parcellázása ▶ parcelácia vzduchu ▶ a hagymák ▶ cibule ▶ Arctalanul (részletek) ▶ Beztvárie

STRÁŽAY, Štefan 1940-ben született Igrámban [Igram]; költő, szerkesztő; a kortárs szlovák líra jelentős alakja. Gyermekkorában szüleivel Pozsonyba költöztek, majd az egyetemen orosz–szlovák szakos tanári képesítést szerzett. Aktív költői pályája 1960–1992 közé tehető, ezt követően tudtunkkal nem közölt új verset, költői életművét pedig befejezettnek nyilvánította. A szlovákiai magyar és magyarországi lapokban többtucatnyi verse jelent meg; emellett a kortárs szlovák költészet magyar nyelvű antológiáiban is szerepelt (*Gyújtópont*, 1984; *Cse-resznyeivirágok balladája*, 1986; *XX. századi cseh és szlovák költészet*, 1986; *A kétfejű macska*, 1997; *Gyalogsüvények a magasba*, 2016).

... 24–26 ▶ Torony ▶ Veža ▶ Egyszerű élet ▶ Obyčajný život
▶ Táncosnő ▶ Tanečnica

ŠTRPKA, Ivan 1944-ben született Galgócon [Hlohovec]; költő, műfordító, dalszövegíró, szerkesztő; a Magányos futók (Osamelý bežci) költőcsoport létrehozója. A pozsonyi Komenský Egyetem szlovák–spanyol szakán végzett. Spanyol, portugál, olasz és arab nyelvekből fordít. 1983-ban a fiatal magyar(országi) költők *Doporučené listy [Ajánlott küldemények]* című antológiájába Sárándi József néhány versét ültette át anyanyelvére. Versei magyar fordításban több szlovákiai magyar és magyarországi lap mellett a kortárs szlovák költészet antológiáiban olvashatók (*Gyűjtőpont*, 1984; *A kétfejű macska*, 1997; *Gyalogösvények a magasba*, 2016).

... 35–39 ▶ És a zene szól ▶ A hudba plynie ▶ Já ▶ Enzet ▶ Misztikus erdő 1999 ▶ Mystický les 1999

ŠULEJ, Peter 1967-ben született Besztercebányán [Banská Bystrica]; Pozsonyban élő költő, író, publicista, szerkesztő, könyvkiadó. Műszaki egyetemet végzett. Verseskötetein kívül tudományos-fantasztikus könyvei is megjelentek. Magyar fordításban több folyóirat is közölte verseit.

... 128–132 ▶ A szupermarketek tolakodó szükségessége ▶ Zvláštna nutková potreba supermarketov ▶ A program az program ▶ Program je program ▶ Lehet Lehet ▶ Možno Možno

ŠVANTNER, Ján 1949-ben született Hodrusbányán [Banská Hodruša]; költő, író, publicista, szerkesztő, műfordító; főleg francia költőket fordít. Legutóbbi verseskötete 2019-ben *Delfy sú ďaleko [Delphoi messze van]* címmel jelent meg. Magyar fordításban szlovákiai magyar lapok és magyarországi folyóiratok közölték verseit.

... 62–64 ▶ KIS CSENDELET a démonnal ▶ MALÉ ZÁTIŠIE s démonom ▶ Ęvszázad ▶ Storočie ▶ Arc ▶ Tvár

TAZBERÍK, Ján 1950-ben született Rimaszombatban [Rimavská Sobota]; költő, kritikus, irodalomtörténész. 2012-ig a Nemzeti Közművelődési Központ (Národné

osvetové centrum) főigazgatója volt. Tíz verseskötete jelent meg, legutóbb 2018-ban *Pasca na svetlo [Fénycsapda]* címmel. Magyar fordításban eddig csupán néhány vers látott tőle napvilágot; kötete előkészületben.

... 65–66 ▶ Borotva ▶ Britva ▶ Pozsony és Galánta között vasúton
▶ Na trati medzi Bratislavou a Galantou ▶ Félek a téltől ▶ Bojím sa zimy

TOMAŠOVIČ, Pavol 1964-ben Nagyszombatban [Trnava] született, ma is itt él; költő, író, újságíró. Évekig volt szülővárosa polgármesterének irodavezetője és szövegíróje; jelenleg könyvtárigazgató. Legutóbbi verseskötete 2016-ban *Mosty ponad čas [Hidak az idő fölött]* címmel jelent meg. Magyar fordításban most olvasható először.

... 105–108 ▶ Vágy a tengerből ▶ Túžba z mora ▶ Galéria ▶ Gale-
ria ▶ Menetrend ▶ Cestovný poriadok

VALENT-BELIĆ, Zdenka 1975-ben a szerbiai Palánkán [Bačka Palanka] született; költő, szerkesztő. A szerbiai szlovák kulturális és irodalmi folyóirat, a *Nový život* főszerkesztője. Több tucat szlovák irodalmi mű szerb fordítója. Legutóbb 2018-ban az *Éterizácia [Éterizáció]* és 2020-ban az *Apokryfy podľa Lilit a iné zatratenia [Lilith-apokrifek és más kárhazatok]* című verseskönyveivel jelentkezett. Magyar fordításban most jelenik meg először.

... 146–148 ▶ Lót felesége ▶ Lótova žena ▶ A pompeji tűz éjszakája ▶ Noc pompejského ohňa

ZAMBOR, Ján 1947-ben született Tusaújfalun [Tušická Nová Ves]; Pozsonyban élő költő, irodalomtörténész, kritikus, műfordító, egyetemi tanár, szerkesztő. Szlovák–orosz szakon végzett az eperjesi [Prešov] P. J. Šafárik Egyetemen; orosz irodalmat fordít. Magyarul eddig csupán néhány verse jelent meg szlovákiai magyar és magyarországi lapokban, folyóiratokban.

... 44–48 ▶ Álmom erősít ▶ Silniem snom

TARTALOM

.....

- A versek felsorolása az egyes szerzőknél,
„A kötet szerzői” részben szerepel.
- Tóth László • Együtt és külön
*Adatok és adalékok a szlovák költészet
magyar fordításához* 165
- A kötet szerzői 189

A Magyar Napló Kiadó
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének,
valamint az 1999-ben alapított
Könyves Szövetségnek a tagja

www.konyves-szovetseg.hu

Kiadja a Magyar Napló Kiadó Kft.
1062 Budapest, Bajza u. 18.
www.magyarnaplo.hu

Felelős kiadó Zsiga Kristóf ügyvezető

A borítót Németh L. Dániel tervezte
Tördelőszerkesztő Péter Gábor

Készült a Séd Kft. nyomdájában,
Szekszárdon